

Výber nepriamych daní v České republice, s akcentom na daň z pridanej hodnoty

Bakalárska práca

Vedúci práce:
Ing. Igor Pantůček

Patrícia Zollerová

Brno 2015

Na tomto mieste by som rada poďakovala vedúcemu mojej bakalárskej práce Ing. Igorovi Pantůčkovi za jeho cenné rady a pripomienky.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto prácu: **Výber nepriamych daní v Českej republike, s akcentom na daň z pridanej hodnoty**

vypracovala samostatne a všetky použité zdroje a informácie sú uvedené v zozname použitej literatúry. Súhlasim, aby moja práca bola zverejnená v súlade s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách v znení neskorších predpisov, a v súlade s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzatvorenie licenčnej zmluvy a použitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o použití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity o tom, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity, a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dňa 22. mája 2015

Abstract

Zollerová P. The collection of indirect taxes in the Czech Republic, especially value added tax. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The objective of this thesis is to appreciate collection of the indirect taxes in the Czech republic, especially value added tax. The main objective is to identify the most frequently occurring evasion, determine the causes and reasons for tax evasion, describe the mechanisms and finally propose measures leading to a reduction can occur.

The theoretical part defines the basic concepts concerning the issue of tax collection and tax fraud.

The practical part deals with the application of tax fraud in the model examples, defining conclusions regarding the impact of fraud on the choice of the value added tax in the Czech republic and the necessary measures for their limiting.

Keywords

Taxation, indirect taxes, value added tax, tax evasion

Abstrakt

Zollerová P. Výber nepriamych daní v Českej republike, s akcentom na daň z pridanej hodnoty. Bakalárska práca. Brno: Mendelova univerzita v Brne, 2015.

Predmetom bakalárskej práce je posúdiť výber nepriamych daní v Českej republike, predovšetkým dane z pridanej hodnoty. Hlavným cieľom je identifikovať oblasti najčastejšie vyskytujúcich sa daňových únikov, vymedziť príčiny a dôvody daňových únikov, popísať ich mechanizmy a v závere navrhnúť opatrenia vedúce k obmedzeniu možnosti ich vzniku.

V teoretickej časti sú definované základné pojmy týkajúce sa problematiky výberu dani a daňových podvodov.

Praktická časť sa zaoberá aplikáciou daňových podvodov v modelových príkladoch, definovaním záverov týkajúcich sa dopadov daňových únikov na výber dane z pridanej hodnoty v Českej republike a potrebných opatrení k ich obmedzeniu.

Kľúčové slová

Daňový systém, nepriame dane, daň z pridanej hodnoty, daňový podvod

Abstrakt

Zollerová P. Výběr nepřímých daní v České republice, s akcentem na daň z přidané hodnoty. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Předmětem bakalářské práce je posoudit výběr nepřímých daní v České republice především daně z přidané hodnoty. Hlavním cílem je identifikovat oblasti nejčasteji vyskytujících se daňových úniků, vymezit příčiny a důvody daňových úniků, popsat jejich mechanismy a v závěru navrhnout opatření vedoucí k omezení možnosti jejich vzniku.

V teoretické části jsou definované základní pojmy týkající se problematiky výběru daní a daňových podvodů.

Praktická část se zabývá aplikací daňových podvodů v modelových příkladech, definováním závěrů týkajících se dopadů daňových úniků na výběr daně z přidané hodnoty v České republice a potřebných opatření k jejich omezení.

Klíčová slova

Daňový systém, nepřímé daně, daň z přidané hodnoty, daňový podvod

Obsah

1	Úvod	11
2	Ciel' a metodika práce	12
2.1	Ciel' práce.....	12
2.2	Metodika.....	12
3	Teoretická časť práce	14
3.1	Vývoj daní v Českej republike	14
3.2	Daňový systém	15
3.3	Definícia dane	18
3.3.1	Funkcie daní	18
3.3.2	Triedenie daní	19
3.3.3	Nepriame dane	21
3.4	Daň z pridanej hodnoty.....	22
3.4.1	Základné pojmy.....	22
3.4.2	Predmet dane.....	23
3.4.3	Subjekt dane (Účastníci zdanenia)	23
3.4.4	Základ dane.....	24
3.4.5	Sadzba dane.....	25
3.4.6	Historický vývoj sadzieb DPH	26
3.4.7	Výpočet dane.....	26
3.4.8	Zdaňovacie obdobie	27
3.4.9	Daňové priznanie a splatnosť dane.....	27
3.4.10	Miesto zdaniteľného plnenia.....	27
3.4.11	Daňový doklad.....	28
3.4.12	Dátum uskutočnenia zdaniteľného plnenia.....	28
3.4.13	Daňové priznanie	29
3.5	Daňové podvody	29
3.5.1	Legálny daňový únik.....	30
3.5.2	Nelegálny daňový únik.....	31

3.5.3	Minimalizácia daňovej povinnosti	31
3.5.4	Meranie daňových únikov.....	33
3.5.5	Daňové úniky týkajúce sa priamych daní	33
3.5.6	Daňové úniky týkajúce sa nepriamych daní	34
3.6	Podvody na nepriamych daniach v Českej republike.....	34
3.6.1	Kolotočové (karuselové) obchody	35
3.6.2	Fiktívne dovozy a vývozy uskutočnené s bezcenným tovarom.....	38
3.6.3	Distribúcia nelegálne dovezených tabakových výrobkov	39
3.6.4	Zaradenie do nesprávnej daňovej sadzby.....	39
3.6.5	Fiktívne vystavovanie faktúr	39
3.7	Boj proti daňovej kriminalite.....	39
3.7.1	Daňová Kobra.....	39
3.7.2	Prenesená daňová povinnosť.....	40
3.7.3	§ 106a – Nespol'ahlivý platiteľ	40
4	Modelové príklady	42
4.1	Príklad karuselového podvodu	44
4.2	Príklad fingovaných dodávok medzi členskými štátmi EÚ	48
4.3	Príklad nesprávneho zaradenia tovaru do daňovej sadzby	49
4.4	Príklad fiktívneho vystavovania faktúr.....	50
4.5	Boj EÚ proti daňovým únikom	51
5	Záver	55
6	Literatúra	57
7	Zoznam použitých skratiek	62

1 Úvod

Podľa anonyma: „Najlepšie veci sú v živote zadarmo, ale skôr či neskôr si vláda nájde spôsob, ako ich zdaníť.“

Vznik daní je spätý so vznikom organizovaných štátov, so vznikom peňažného hospodárstva, preto je ich história veľmi bohatá. Úloha daní v ekonomike je z naj všeobecnejšieho pohľadu zrejmá: majú zaistiť príjmy do štátneho rozpočtu. Pokiaľ bude existovať akýkoľvek štát, bude potrebovať k svojmu fungovaniu určité finančné prostriedky. Vláda však nevyberá dane len na financovanie svojich výdavkov, ale taktiež pre realizáciu troch základných funkcií verejných financií: alokačnú, redistribučnú a stabilizačnú. (Široký, 2008)

Dane tvoria podstatnú časť príjmov štátnych rozpočtov krajín celého sveta. Podľa ministerstva financií Českej republiky tvoria spolu s poistným na sociálne zabezpečenie až 86 % celkových príjmov. Veľkú časť týchto príjmov tvoria nepriame dane.

Dane vznikli už v období staroveku, kedy nemali prvoradý význam ako príjmy štátneho rozpočtu. Boli vyberané nepravidelne a často mali charakter dobrovoľnosti. Najčastejšie sa platili v naturaliach. Hlavné zdroje príjmov v tomto období tvorili vojny, štátny majetok a clá. Vznik nepriamych daní sa spája s obdobím rozvinutého feudalizmu. Panovník spravoval nepriame dane, ktoré boli v podobe akci-zov (nepriamych spotrebných daní). Postihovali vybrané druhy spotrebných statkov, najmä poľnohospodárske výrobky. (referaty.aktuality.sk, 2006)

Daňový systém Českej republiky je vo svojich hlavných znakoch podobný systému vyspelých a obzvlášť európskych krajín. (financnisprava.cz, 2013) Tvorí ho viaceré dane, ktoré sú rozdelené na priame a nepriame. Do skupiny priamych daní radíme daň z príjmu fyzických osôb, daň z príjmu právnických osôb a majetkové dane akými sú napríklad daň z nehnuteľnosti, dedická, darovacia a ďalšie. Medzi nepriame dane patrí univerzálna daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane z liehu, z piva a mnoho iných.

Daň z pridanej hodnoty, ktorej je venovaná táto práca bola v Českej republiky zavedená v roku 1993. Do roku 1992 bola uplatňovaná na tovar daň z obratu. Podľa Širokého (2008) daň z obratu predstavovala daň, ktorá bola určená percentom z ceny obratu tovaru pri jeho prevode medzi obchodníkmi. Najväčším nedostatkom tejto dane bola jej duplicitnosť, pretože každý ďalší spracovateľ bol povinný vypočítať daň z hodnoty, ktorá už bola čiastočne zdanená, niekedy aj viacnásobne. Naopak u dane z pridanej hodnoty dochádza len k zdaneniu pridanej hodnoty, teda dani podlieha len hodnota pridaná spracovaním u druhého, tretieho či ďalšieho výrobcu (predajcu) a vstupy sa už nedania.

2 Ciel' a metodika práce

2.1 Ciel' práce

Predmetom mojej bakalárskej práce je zhodnotiť výber nepriamych daní, najmä dane z pridanej hodnoty, v Českej republike, na základe analýzy definovať oblasti zákona, v ktorých sa vykystujú daňové úniky. Hlavným cieľom je vymedziť príčiny a dôvody daňových únikov a navrhnúť opatrenia vedúce k obmedzeniu možnosti ich vzniku.

Čiastočnou podstatou predovšetkým druhej časti tejto práce je popísať mechanizmy fungovania jednotlivých daňových podvodov.

2.2 Metodika

Táto bakalárska práca sa skladá z dvoch častí, ktoré su rozdelené na jednotlivé kapitoly a podkapitoly.

Podstatou prvej časti je riešenie problematiky daní v Českej republike za pomoci literatúry. Odbornú literatúru využívame pri spracovaní bakalárskej práce, charakteristike daňového systému Českej republiky, základných pojmov akými sú napríklad daň, funkcie a triedenie daní atď. Ďalej podstatná časť tejto kapitoly je venovaná dani z pridanej hodnoty, vysvetleniu pojmov ako je predmet dane, účastníci zdanenia, základ dane a iné. Tieto pojmy sú popísané prostredníctvom zákona č. 235/2004 Sb. o dani z pridanej hodnoty. Taktiež je táto časť zameraná na problematiku najčastejšie vyskytujúcich sa daňových podvodov v oblasti nepriamych daní a druhy boja proti ním, ktoré využíva Česká republika. Pri spracovaní teoretickej časti bakalárskej práce bolo v prvom rade potrebné preštudovať potrebné množstvo odbornej literatúry a takisto internetové zdroje. Následne boli zistené informácie využité k analýze danej problematiky. Všetky zdroje, ktoré boli využité pri spracovaní prvej časti sú odcitované v záverečnej časti práce.

Druhá časť práce je tvorená vlastnou prácou, pri ktorej zhotovení sme využili poznatky získané z teoretickej časti. V praktickej časti uvádzam niekoľko modelových príkladov daňových únikov, ktoré firma využila k svojmu obohateniu a následne odporúčam riešenia, ktoré by znížili možnosť ich vzniku. Záver praktickej časti je venovaný opatreniam Európskej únie v boji proti daňovým únikom na DPH.

Táto bakalárska práca je spracovaná pomocou programu Microsoft Word.

3 Teoretická časť práce

Prvé názory na úlohu daní sa začali utvárať už v staroveku. V staroveku boli dane druhoradým, nepravidelným príjmom štátnej pokladne. Často sa vyberali príležitostne k financovaniu určitej potreby, boli účelovo zamerané. Väčšinou mali povahu naturálnej dane. (Peková, 2011)

Podľa Širokého (2008) významný mysliteľ starého Grécka Aristoteles sa venoval najmä otázke daňovej spravodlivosti a veľkosti daňového zaťaženia poplatníka. Spravodlivosť v jeho pojatí sa však neriadi podľa zásad rovnosti, ale podľa pomerosti. Preferuje dane ukladané podľa daňovej sily občanov.

Ďalej uvádza, ako prvého kto navrhuje ucelenú sústavu daňových princípov, najznámejšieho ekonóma klasickej politickej ekonómie Adama Smitha. Daňové princípy nazýva daňovými kanónmi.

Adam Smith sformuloval 4 daňové kanóny (princípy zdanenia):

1. *Princíp spravodlivosti* vyjadril takto: „Subjekt každého štátu by mal prispieť na podporu vlády tak, ako je to len možné v proporcii k jeho patričným schopnostiam, t. j. v proporcii k dôchodkom, ktoré požíva pod ochranou štátu.“

Tento princíp zdanenia sa v súčasnej daňovej teórii vykryštalizoval do dvoch koncepcií:

- Princíp platenia podľa úžitku
- Princíp platenia podľa platobnej schopnosti.

2. *Princíp určitosti* znamená, že daňové záväzky nesmú byť neurčité, ale naopak, musia byť presne vymedzené – okruh daňovníkov, predmet dane, daňová povinnosť atď., tak, aby bol zabezpečený rovnaký výklad daňového zákona pre všetky subjekty.

3. *Princíp pohodlnosti* podľa Adama Smitha znamená, že spôsoby a termíny daňových platieb by mali byť pre daňovníkov výhodné

4. *Princíp efektívnosti* vyjadruje pomer medzi výnosom dane a nákladmi na jej správu (výmer, evidenciu, výber a kontrolu). To znamená, že náklady zdanenia by mali byť čo najnižšie. Podľa A. Smitha princíp efektívnosti znamená: „Každá daň by mala byť zostavená tak, aby vyberala z vrecka ľudí a ponechávala mimo neho tak málo, ako je to len možné, ale nad to, čo prináša do pokladnice štátu.“(Lenártová, 2004)

3.1 Vývoj daní v Českej republike

Podľa Širokého (2008) prvá zmienka o colnom regále, ktorý predstavoval poplatky za prepožičanie práv patriacich výlučne panovníkovi, pochádza z 10. storočia. V 12. storočí existovali už prvé majetkové dane i výnosové dane. Počas obdobia feudalizmu tvorili skupinu hlavných daní českých krajín daň majetková, daň domovná, posudné, dane predajné a daň dôchodková. K zásadnej reforme daňovej sústavy prišlo až po februári 1948, kedy bola zavedená poľnohospodárska daň a

namiesto dane z obratu a všetkých spotrebných daní všeobecná nákupná daň. V roku 1991 boli novelou znžené sadzby dane z obratu na 0, 11, 20 a 29% z predajnej ceny. Dôvodom k redukcii sadzieb bola aj perspektíva prechodu na daň z pridanej hodnoty a snaha vynulovať zápornú daň z obratu. Daňová reforma v roku 1993 sa týkala všetkých existujúcich daní, kedy daň z obratu nahradila daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane. Po reforme bol počet daní z 12 zredukovaný na 9 a daňový systém od 1.1. 1993 tvorila daň z príjmu fyzických osôb, daň z príjmu právnických osôb, daň z nehnuteľností, daň dedická, daň darovacia, daň z prevodu nehnuteľností, daň cestná, daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane.

3.2 Daňový systém

Systém podľa Lenártovej (2004), je účelovo definovaná neprázdna množina prvkov a množina väzieb medzi nimi s dynamickým, účelovým správaním, pričom obe množiny určujú vlastnosti celku.

Daňový systém obsahuje 4 základné podsystémy:

- *Daňová teória* (teoretický základ daňového systému)
- *Daňová legislatíva* (legislatívny základ daňového systému)
- *Daňová sústava* (daňová štruktúra, daňový mix)
- *Daňová správa a kontrola* (inštitucionálny základ daňového systému)

Môžeme ho popísať piatimi hlavnými charakteristikami. Daňový systém je:

1. **Abstraktný** – je výsledkom ľudského myslenia, ktorý má štruktúru aj prvky abstraktného charakteru. Daňový systém je výsledkom aplikácie teoretických poznatkov rozmanitých ekonomických škôl, aplikácie historických skúseností z praktického uplatňovania daňových teórií, ako aj konkrétnych daní v určitom historickom období.
2. **Otvorený** – medzi systémom a okolím prebieha nepretržitá výmena informácií. Daňový systém ma mnoho väzieb s okolím – s rozpočtovou sústavou, poisťným systémom, s politikou zamestnanosti atď.
3. **Stochastický** – je to systém, pri ktorom nevieme jednoznačne určiť závislosť stavov výstupu od stavov vstupu, pretože majú viacero variant správania.
4. **Adaptabilný** – adaptabilnosť je vlastnosť systému, ktorá mu umožňuje reagovať na zmenu jeho vnútorných stavov i na zmeny stavov okolia, tak aby to pre systém bolo užitočné.
5. **Dynamický** – čo znamená, že medzi vstupom a reakciou na vstup spravidla existuje určité časové oneskorenie, ktoré sa nazýva doba reakcie.

Daňový systém má svoje vlastné ciele, ktoré vyplývajú z funkcií verejných financií a z cieľov zdanenia, ktoré su spomenuté v podkapitole 3.3.1. (Lenártová, 2004)

Daňová teória považuje za dobrý daňový systém ten, ktorý rešpektuje určité daňové princípy (zásady). Jednotliví ekonómovia pristupovali k vymedzeniu

daňových princípov rôznym spôsobom. U všetkých daňových princípov však nájdeme vplyv Smithových daňových kanónov. Dane by mali byť pokiaľ je to možné:

- *Spravodlivé a slušné*, tzn. dane by mali rešpektovať schopnosť poplatníka daň zaplatiť a rešpektovať úžitok poplatníka zo zdanenia.
- *Efektívne*. Princíp efektívnosti požaduje aby dane nespôsobovali veľké distorzie v cenách a úžitku z rôznych druhov činností. Náklady na správu a výber dani by mali byť čo najmenšie.
- *Právne perfektné a prehľadné*. Tento princíp vyžaduje, aby bolo jasné, kto platí daň a z čoho platí daň, aby poplatníkovi bola jasná konštrukcia dane.
- *Určitej daňovej istoty*. Daňové zákony by mali platiť dlhšiu dobu, aby poplatníci daní mohli dlhodobo plánovať svoje disponibilné zdroje a spôsob ich rozdelenia na spotrebu a na investície, a to ako podnikateľský sektor tak obyvateľstvo.

Niekedy sa uvádza ďalší daňový princíp, a to výnosnosť pre verejné rozpočty, pretože dane musia zaistiť zdroj financovania pre krytie potrieb verejného sektoru a ďalších potrieb – najmä sociálnych transferov. (Peková, 2011)

Daňový systém v Českej republike bol zásadne zmenený od 1. 1. 1993. Hlavným cieľom reformy bolo:

- dosiahnuť základných parametrov daňovej spravodlivosti. Zakotvenie rovnakého prístupu ku všetkým poplatníkom bez ohľadu na ich právnu formu a čiastočne bez ohľadu na to, či sa jedná o právnickú alebo fyzickú osobu,
- vyčleniť z daňovej sústavy systém poisťného na všeobecné zdravotné poistenie, sociálne poistenie, príspevok na štátnu politiku zamestnanosti,
- znížiť mieru zdanenia a presunúť daňové zaťaženie z daní priamych na dane nepriame najmä na daň z pridanej hodnoty (v roku 1992 predstavovali priame dane 67,5 % celkových daňových príjmov)

Daňová sústava Českej republiky, platná od roku 1993, obsahuje nasledujúce druhy daní:

1. *Daň z pridanej hodnoty (DPH)*

Vzťahuje sa na všetky druhy podnikateľskej činnosti. Zdaňuje postupne tú časť príjmov, ktorú k výrobku alebo službe jednotlivý podnikateľský subjekt pridal.

2. *Spotrebné dane*

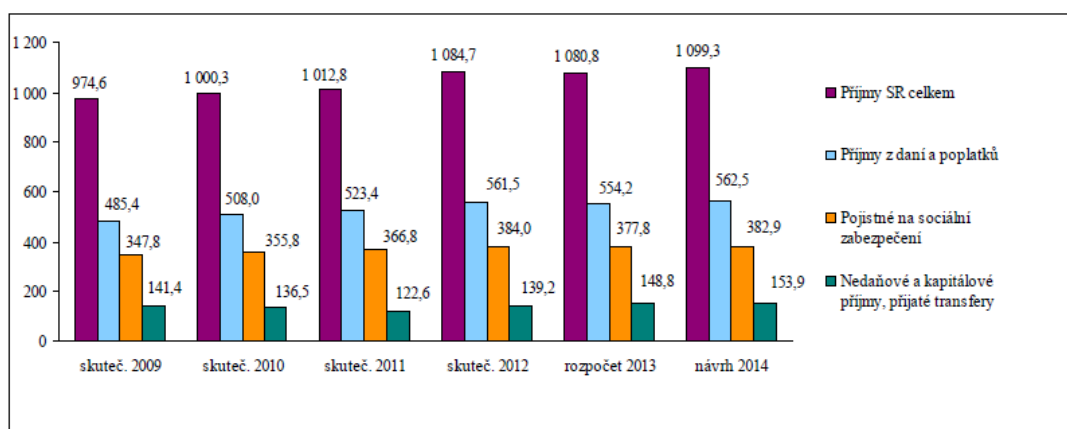
- z uhl'ovodíkových palív a mazív
- z liehu a destilátov
- z piva
- z vína

- z tabaku a tabakových výrobkov
- 3. *Dane z príjmu*
  - fyzických osôb
  - právnických osôb
- 4. *Daň z nehnuteľností*
- 5. *Daň cestná*
- 6. *Ďaň z dedenia a darovania*
- 7. *Daň z prevodu nehnuteľností*
- 8. *Daň k ochrane životného prostredia (Scheinost, 1999)*

Dane sú rozhodujúcou časťou príjmov celej sústavy verejných rozpočtov. Preto je dôležité vybrať dane včas, v správnej výške a pokiaľ možno bez daňových únikov. Vo vyspelých krajinách, vrátane Českej republiky tvoria spolu s povinným poistením na sociálne zabezpečenie a verejným zdravotným poistením najväčšiu skupinu bežných príjmov, teda aj celkových verejných príjmov. (Peková, 2011)

Správa k návrhu zákona o štátnom rozpočte Českej republiky, ktorú vydalo Ministerstvo financií Českej republiky uvádza, že daňové príjmy spolu s poistením na sociálne zabezpečenie v roku 2014 by mali tvoriť okolo 86% celkových príjmov rozpočtov. Zvyšných 14 % príjmov tvoria prijaté transfery, nedaňové a kapitálové príjmy. (MFČR, 2013)

Obr. 1 Príjmy štátneho rozpočtu Českej republiky
Zdroj: Ministerstvo Financií Českej republiky (2013)

Strednedobý výhľad štátneho rozpočtu Českej republiky obsahuje očakávané príjmy, výdaje a saldo štátneho rozpočtu. Aktuálny výhľad na rok 2015 a 2016, ktorý vydalo Ministerstvo financií, predpokladá v roku 2015 daňové príjmy až vo výške 962,9 miliard českých korún z celkových príjmov, celková výška príjmov sa odhaduje na 1002,3 miliard českých korún. Podľa výpočtov by teda v roku 2015

mali daňové príjmy s poistným tvoriť až 96% celkových príjmov rozpočtu. (MFČR, 2013).

druh príjmu	státni rozpočet na rok 2014 vč. EU a FM	státni rozpočet na rok 2014 bez EU a FM	výhled na rok 2015	výhled na rok 2016	indexy v %	
					2015/2014 bez EU a FM	2016/2015
daňové príjmy štátneho rozpočtu	562,5	562,5	561,5	558,8	99,8	99,5
pojistné na sociálny zabezpečení a príspevek na SPZ	382,9	382,9	396,1	416,0	103,4	105,0
pojistné na úrazové pojištění	0,0	0,0	5,3	5,6	0,0	105,7
nedaňové a kapitálové príjmy, prijaté transfery	153,9	53,9	39,4	34,4	73,1	87,3
príjmy štátneho rozpočtu celkom	1 099,3	999,3	1 002,3	1 014,8	100,3	101,2

Obr. 2 Očakávaný vývoj príjmov štátneho rozpočtu v rokoch 2014 až 2016
Zdroj: Ministerstvo financií Českej republiky (2013)

3.3 Definícia dane

Dane patria do skupiny nepriamych ekonomických nástrojov riadenia, sú nástrojom prerozdelenia vytvoreného produktu a významnou mierou ovplyvňujú veľkosť disponibilných príjmov (dôchodkov) jednotlivých subjektov. (Schultzová, 2011)

Pojem daň Peková (2011) definuje ako povinnú, pravidelne opakujúcu sa zákonom stanovenú platbu – transfer od obyvateľov a firiem do verejného rozpočtu, je nutným bremenom. Podľa Pekovej (2011) je pre daň charakteristické, že je:

- *Povinná* (nedobrovoľná) platba. Je uvalovaná na subjekty zo zákona. Pre dane je typické nedobrovoľné platenie. Poplatníci by ich dobrovoľne neplatili, pretože snižujú ich disponibilný dôchodok.
- *Nenávratná* platba, tzn. ak je daň správne vypočítaná, nevracia sa táto platba poplatníkovi (vrátenie časti dane pripadá v úvahu, len ak ide o preplatok).
- *Neekvivalentná* platba, čo znamená, že proti tejto úhrade nestojí ekvivalent v podobe konkrétneho plnenia z verejných rozpočtov (napr. v podobe konkrétneho verejného statku či peňažného transferu).

3.3.1 Funkcie dani

V literatúre sa uvádza, že dane plnia funkcie:

- **Alokačnú** – táto funkcia rieši problematiku investovania vládnych výdajov a optimálneho rozdelenia medzi verejnou a súkromnou spotrebou. Vláda sice potrebujem k naplneniu svojich cieľov disponovať určitými prostriedkami a zasahovať do ekonomiky, ale príliš rozsiahly verejný sektor by viedol

k alokovaniu i tých prostriedkov, ktoré je možné efektívnejšie a menej nákladnejšie umiestňovať prostredníctvom trhu. (Široký, 2008)

- **Redistribučnú** – dochádza k prerozdeleniu, presunu časti dôchodku a bohatstva od bohatších subjektov k sociálne slabším subjektom (prostredníctvom transferových platieb). Ide o zohľadnenie sociálneho aspektu daní, ktorý sa však často dostáva do rozporu s efektívnosťou, resp. spravodlivosťou daňového systému. (Schultzová, 2011)
- **Stabilizačnú** – v záujme zmiernenia cyklických výkyvov v ekonomike. (Schultzová, 2011)
- **Regulačnú** – kedy dane sú využívané k ovplyvňovaniu, resp. regulácii chovania ekonomických subjektov. Príkladom sú tzv. ekologické dane. (Peková, 2011)

3.3.2 Triedenie daní

Kritéria členenia daní zohľadňujú rôzne hľadiská. Uvedieme si aspoň niektoré z nich.

1. *Klasifikácia daní podľa stanovenia hodnoty dane vzhľadom k daňovému základu*
Schultzová (2011) tvrdí, že podľa vzťahu medzi výškou dane a veľkosťou základu dane rozlišujeme:

- **Dane stanovené bez ohľadu na vyčíslený základ dane** – ide v podstate o využitie paušálnej daňovej sadzby pri zdanení príjmu subjektu (takouto daňou bola v minulosti napr. daň z hlavy, ktorú platili subjekty bez ohľadu na vek a skutočnosť, či mali, resp. nemali príjem).
- **Špecifické, jednotkové dane** – sú stanovené na množstve jednotiek základu dane. Patria sem napr. spotrebné dane (daň stanovená na 1 liter alkoholu, na hl vína ako), dane z nehnuteľnosti (daň stanovená na 1m² plochy).
- **Dane ad valorem (k hodnote)** – takýmto príkladom je stanovenie výšky dane z pridanej hodnoty podľa vyčíslenia výšky základu dane.

2. *Klasifikácia daní podľa metodiky OECD*

Ďalším kritériom členenia daní je klasifikácia daní podľa OECD, ktorá zohľadňuje členenie daní do šiestich hlavných skupín:

- 1000 Dane z dôchodkov, zo ziskov a z kapitálových výnosov,
- 2000 Príspevky na sociálne zabezpečenie,
- 3000 Dane z miezd a pracovných síl,
- 4000 Majetkové dane,
- 5000 Dane z tovaru a služieb,
- 6000 Ostatné dane.

Každá z týchto hlavných skupín obsahuje ešte ďalšie podskupiny. (Široký, 2008)

3. Klasifikácia daní podľa územného určenia daní

Jedno z kritérií členenia daní zohľadňuje územný aspekt určenia daní. Podľa toho rozlišujeme dane, ktoré sú príjmom:

- Štátneho rozpočtu.
- Rozpočtu vyššieho územného celku.
- Rozpočtu mesta alebo obce.

V súčasnosti práve územný aspekt určenia dani nadobúda stále väčší význam. Územná decentralizácia verejnej správy sa spája s finančnou decentralizáciou finančných prostriedkov aj na nižších vládnych úrovniach. Dochádza stále k väčším finančným presunom výnosu daní zo štátneho rozpočtu do rozpočtov miest alebo obcí, ako aj k posilneniu ich daňových právomocí. (Schultzová, 2011)

4. Klasifikácia daní podľa ich väzby na dôchodok poplatníka

Podľa väzby na dôchodok (príjem) poplatníka sa dane delia na priame a nepriame.

- *Priame dane* sú platené z vlastného príjmu poplatníka, sú adresné, daňová povinnosť je zo zákona formálne neprenosná na iný subjekt, daň priamo zaplatí poplatník prostredníctvom správcu. Medzi priame dane môžeme zaradiť dane z príjmu, cestnú a daň z nehnuteľnosti. (Peková, 2011)
- *Nepriame dane* sú platené a vyberané v cenách tovarov, služieb, prevozu a prenájmu. Dane nerešpektujú príjmovú ani majetkovú situáciu osoby, pretože sú vymerané v rovnakej výške pre osoby s vysokými aj nízkymi príjmami. Sú neadresné, a tak si ich výšku mnohokrát ani občania neuvedomí. K nepriamym daniam patrí daň z pridanej hodnoty, spotrebné dane a cla. (Široký, 2008)

5. Klasifikácia daní podľa stupňa ich progresie

Široký (2008) popisuje rozdelenie daní podľa toho, ako sa bude miera zdanenia meniť so zmenou dôchodku, rozlišujeme dane:

- *Progresívne*, kedy s rastom dôchodku poplatníka dochádza k rastu miery jeho zdanenia; poplatník platí tým väčšiu časť svojho dôchodku ako daň, čím je jeho dôchodok vyšší.
- *Proporcionálne*, čo sú dane, kedy s rastom dôchodku poplatníka sa miera jeho zdanenia nemení a marginálna daňová záťaž prírastku dôchodku sa rovná priemernému daňovému zaťaženiu (poplatník vydáva na platbu dane rovnaké percento svojho dôchodku bez ohľadu na zmenu výšky svojho dôchodku).
- *Regresívne*, kedy priemerná daňová záťaž klesá s rastom dôchodku poplatníka; ten platí tým menšiu časť svojho dôchodku v podobe dane, čím je dôchodok vyšší.

6. Klasifikácia daní podľa objektu dane

Hľadiskom pre triedenie daní zohľadňujúce objekt dane je definovanie predmetu, na ktorý sa daň viaže, a dôvod jej odvádzania. Dane môžu byť:

- *Dôchodkové* – sú uvalené na dôchodky poplatníka (mzdu, rentu, zisk, úrok) plynúce mu jednak v peňažnej, ale aj v naturálnej podobe.
- *Výnosové* – ich výška je väčšinou odhadovaná podľa vonkajších reálnych znakov zárobkovej činnosti (počet zamestnancov, druh podnikania, veľkosť budov atď.).
- *Majetkové* – zdaňujú nehnuteľnosti aj hnutel'ný majetek, a to za jeho držbu či nadobudnutie
- *Z hlavy (subjektové)* – tieto dane by poplatník platil z titulu samotnej svojej existencie, napr. pri docielení určitého veku, pri poskytnutí volebného práva; daň z hlavy je špeciálny prípad paušálnej dane, ktorá je stanovená v pevnej výške, poplatník sa jej nemôže vyhnúť zmenou svojho chovania, nemá teda distorziiu.
- *Obratové dane* – uvalené buď na hrubý obrat u každého výrobcu podieľajúceho sa na spracovaní každého výrobku, alebo na čistý obrat, prípadne na obrat docielený u posledného spracovateľa.
- *Spotrebné* – postihujú buď všetku spotrebu, či spotrebu vybraných skupín výrobkov.

Niekedy sa podľa tohto kritéria dane delia tiež na kapitálové, ktoré postihujú stav, ktorý nastane k určitému dátumu (napr. daň z držby nehnuteľnosti), a tokové, kedy sa zisťuje zmena množstva predmetu zdaňovania za určitú časovú jednotku (napr. príjmy za zdaňovacie obdobie). (Široký, 2008)

3.3.3 Nepriame dane

Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej kapitole, nepriame dane sú platené a vyberané v cenách tovaru, služieb, prevodu a prenájmu. Rozhodujúcim momentom zdanenia je väčšinou samotný akt nákupu či spotreby príslušnej komodity. Dane nerešpektujú platovú ani majetkovú situáciu osoby, pretože sú vymerané v rovnakej výške pre osoby s vysokými aj nízkymi príjmami či bohatstvom. Dane sú neadresné, a tak si ich výšku mnohokrát ani bežný občan neuvedomí (napr. pri nákupe potravín). Nepriame (tiež navývané spotrebné) dane sa delia na všeobecné (tie sú uvalované na veľké skupiny výrobkov či služieb a daň je konštruovaná ako ad valorem, teda k hodnote) a akcízy (uvalované ako jednotková daň na vybrané komodity). (Široký, 2008)

K všeobecným patrí daň z pridanej hodnoty, ktorú si bližšie charakterizujeme v nasledujúcej kapitole č. 3.4. Fojtíková (2008) tvrdí že, spotrebné dane alebo akcízy sú upravené zákonom č. 353/2003 Sb., o spotrebných daniach, v znení neskorších predpisov. Rovnako ako daň z pridanej hodnoty majú spotrebné dane charakter nepriamych daní, platitelia sú spotrebitelia vybraných výrobkov. Na rozdiel od DPH sú spotrené dane vyberané jednorázovo, väčšinou pri uvedení do voľného obehu. Správu spotrebných daní vykonávajú colné úrady. Spotrebnými daňami sa zdaňujú vybrané produkty, ktorými sú:

- minerálne oleje,
- lieh,
- pivo,
- víno a medziprodukty,
- tabakové výrobky.

3.4 Daň z pridanej hodnoty

Daň z pridanej hodnoty je upravená zákonom č. 235/2004 Sb., v znení neskorších predpisov. Spolu s daňou z príjmu patria k najdôležitejším pilierom českej daňovej sústavy. V Českej republike bola zavedená 1. 1. 1993, kedy nahradila predošlú daň z obratu a daň dovoznú. Na rozdiel od dane z obratu sa daň z pridanej hodnoty vyberá na každom stupni výroby a odbytu a postihuje iba pridanú hodnotu. Platiteľ dane má nárok odpočítať od svojej povinnosti (dane na výstupe) čiastku dane, ktorú zaplatil svojim dodávateľom na vstupe. V prípade, kedy prevyšuje daň na vstupe, vznikne tzv. nadmerný odpočet, ktorý bude plátcovi vrátený finančným úradom. (Fojtíková, 2008)

Široký (2008) tvrdí, že podstatou dane z pridanej hodnoty je zdanenie pridanej hodnoty, tj. hodnoty tovaru, ktorú si platiteľ tejto dane pridáva k hodnote nakúpeného tovaru, ktorý sa ako polotovar stáva súčasťou tohoto nového výrobku. Mechanizmus DPH teda odstraňuje duplicitu dane, na daň už raz zaplatenú v cene spracovateľských komodít sa už znova daň neuvaluje. Dani podlieha len nová výroba. Výrobné vstupy sa už druhýkrát nezdaňujú.

Peková (2011) uvádza daň z pridanej hodnoty ako univerzálnu daň, typu všeobecnej spotrebnej dane. DPH sa postupne „nabaluje“ na výrobok na jednotlivých článkoch výroby a vstupuje do konečnej ceny. Daň platia v cene výrobku koneční spotrebiteľia. Do rozpočtu ju odvádza spravidla predajca. Výnos DPH je v čase pomerne stabilný, i keď je náročná na výpočet a kontrolu zo strany správcu dane.

Daňou z pridanej hodnoty sa zdaňuje dodanie tovaru a poskytovanie služieb v každej fáze výroby a distribúcie. Z uvedeného vyplýva, že daň z pridanej hodnoty nie je jednorázovou, ale viacstupňovou daňou, ktorú platiteľ odvádza z hodnoty pridanej k cene tovaru alebo služieb v určitej fáze produkcie, resp. distribúcie. V tomto smere môžeme DPH považovať za neutrálnu daň, pretože nezvýhodňuje žiadnu výrobnú aktivitu. Daň z pridanej hodnoty nezaťažuje majetok ani dôchodok platiteľov dane. Vyberá sa postupne po častiach len z tej hodnoty, ktorá sa v príslušnej fáze pridala k cene nakúpeného tovaru alebo služby. (Schultzová, 2011)

3.4.1 Základné pojmy

Daň z pridanej hodnoty má všeobecný (univerzálny) charakter, pretože postihuje všetky (až na oslobodené dodania tovarov a služieb stanovené v zákone) tovary a

služby, je súčasťou ich realizačnej ceny. Na stanovenie výšky pridanej hodnoty sa využíva fakturačná metóda, resp. nepriama rozdielová metóda. Jej podstata spočíva v tom, že daňový subjekt (platiteľ DPH) eviduje osobitne daň z pridanej hodnoty na vstupe a osobitne daň na výstupe. (Schultzová, 2011)

§4/1/c rozumie daňou na výstupe daň uplatnenú plátcom za zdaniteľné plnenie alebo z prijatej úplaty vzťahujúcej sa k tomuto plneniu.

3.4.2 Predmet dane

Objekt dane je vlastne predmetom zdanenia čiže veličina, z ktorej sa daň vymeriava. Predmetom zdanenia môže byť príjem, úkon, vec, majetok. Všeobecne platí, že daňový subjekt má byť presne kvantifikovateľný a má charakterizovať daňovú schopnosť daňovníka. (Lenártová, 2004)

Určenie predmetu dane je východiskom vzniku, zmeny a zániku daňovoprávneho vzťahu. Na základe určenia predmetu vzniká subjektu daňová povinnosť. Predmetom dane môže byť zisk, mzda alebo iný príjem, majetok apod. Predmet dane je pri každej dani vymedzený osobitne, ide o tzv. pozitívne vymedzenie predmetu dane, teda zákonodárca stanovuje, čo je predmetom dane. U DPH je to napr. dodanie tovaru, pri ktorom sa zmení vlastnícke právo. (Schultzová, 2011)

Predmetom dane podľa §2 ZDPH sa rozumie:

- dodanie tovaru za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutočňovania ekonomickej činnosti s miestom plnenia v tuzemsku,
- poskytnutie služby za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutočňovania ekonomickej činnosti s miestom plnenia v tuzemsku,
- nadobudnutie
  1. tovaru z iného členského štátu za úplatu uskutočnené v tuzemsku osobou povinnou k dani v rámci uskutočňovania ekonomickej činnosti alebo právnickou osobou nepovinnou k dani,
  2. nového dopravného prostriedku z iného členského štátu za úplatu osobou nepovinnou k dani,
- dovoz tovaru s miestom plnenia v tuzemsku.

Všetko čo by mohlo byť predmetom DPH, sa všeobecne označuje ako plnenie. Zdaniteľné plnenia sú také, u ktorých plátcovi dane vzniká povinnosť daň priznať a odvieť daň na výstupe. (Široký, 2008)

Podľa ZDPH §2/2 je zdaniteľné plnenie plnením, ktoré je predmetom dane a nie je oslobodené od dane.

3.4.3 Subjekt dane (Účastníci zdanenia)

Podľa Schultzovej (2011) je daňovým subjektom ten, kto je povinný platiť daň, ako fyzická osoba (podnikateľ, ako aj nepodnikateľ – občan) alebo právnická osoba. Subjektom dane v niektorých prípadoch môže byť zákonný zástupca, ručiteľ za daň alebo právny nástupca fyzickej alebo právnickej osoby. V daňovoprávnych vzťahoch daňové subjekty najčastejšie označujeme pojmi daňovník a platiteľ dane.

Daňovníkom je osoba, ktorej príjem, finančný alebo nefinančný priamo podlieha dani, svoje daňové bremeno znáša sám a nemôže ho preniesť na iný subjekt. Plateľom dane je osoba zodpovedná za vypočítanie a odvedenie dane príslušnému správcovi dane. Odvedenú daň si však započíta do ceny realizovanej produkcie alebo poskytnutej služby a túto daň v konečnom dôsledku zaplatí niekto iný – subjekt, ktorý si výrobok kúpi alebo, ktorému je poskytnutá služba. Daňové bremeno sa teda prenáša z platiteľa na iný subjekt. S pojmom platiteľ dane sa stretávame napríklad u dane z pridanej hodnoty.

Lenártová (1999) charakterizuje subjekt dane ako osobu, ktorej je uložená daň aj povinnosť ju zaplatiť. Subjekt dane môže byť v daňových zákonoch vymedzený dvojako – priamo a nepriamo – a podľa tohoto vymedzenia sa rozlišujú dve skupiny daní. Sú to dane priame a nepriame. V mechanizme zdanenia a výbere nepriamych daní vystupujú dve odlišné osoby:

- Daňovník ako anonymný spotrebiteľ, ktorý daň zaplatí v cene kúpaného tovaru alebo služby, pretože daň je súčasťou spotrebiteľskej ceny.
- Plateľ dane, ktorý je v daňovom zákone určený ako „sprostredkovaný výberca dane“, t. j. fyzická alebo právnická osoba, ktorá musí zo zákona zúčtovať alebo zinkasovať daň odvieť do rozpočtu.

Pre nepriame dane je charakteristické, že sú platené a vyberané v cenách tovarov a služieb. Preto je pre ne typické aj výrazné oddelenie osoby daňovníka a platiteľa dane. Daňovníkom je spotrebiteľ, platiteľom dane je výrobca, obchod apod. Daňovníkom je ten, kto priamo znáša daňové zaťaženie, platiteľom je ten, kto zodpovedá za odvedenie dane správcovi dane. (Zubalová, 2008)

3.4.4 Základ dane

Základ dane je kvantifikáciou predmetu dane. Jeho cieľom je určiť – kvantitatívne vymedziť – celkovú sumu zdaniteľného objektu. Spôsob výpočtu základu dane musí vymedzovať príslušný daňový zákon. Pri výpočte daňového základu sa musí vychádzať z predpísaných dokladov a výkazov, ako sú napr. účtovné výkazy, pozemkov knihy, kúpno-predajné zmluvy, darovacie zmluvy apod. Daňový základ je základ pre výpočet dane. (Lenártová, 2004)

U dane z pridanej hodnoty platiteľ dane rozlišuje, či ide o nadobudnutie tovaru a poskytnutie služby v tuzemsku, o dodanie tovaru v tuzemsku z iného členského štátu, alebo o dovoz tovaru z tretích krajín, (Schultzová, 2011)

Podľa ZDPH §36 odst. 1 je základom dane všetko, čo ako úplatu odbržal alebo má odbržať platiteľ za uskutočnené zdaniteľné plnenie, vrátane čiastky na úhradu spotrebnej dane od osoby, pre ktorú je zdaniteľné plnenie uskutočnené, alebo od tretej osoby, bez dane za toto zdaniteľné plnenie.

Základom dane z pridanej hodnoty je všetko, čo ako úplatu odbržal platiteľ za uskutočnené zdaniteľné plnenie. V prípade, kedy platiteľ príjme platbu pred uskutočnením zdaniteľného plnenia, je základom dane čiastka prijatej platby znížená o daň. Ak podlieha zdaniteľné plnenie spotrebnej dani alebo ekologickej dani, základ

dane obsahuje aj túto daň. Ak poskytuje platiteľ zľavu z ceny za zdaniteľné plnenie, základ dane sa zníži o čiastku tejto zľavy. (Fojtíková, 2008)

3.4.5 Sadzba dane

(Schultzová, 2011) Sadzba dane vychádzajúca z vyčísleného základu dane určuje výšku samotnej dane. V daňovej praxi rozlišujeme:

- pevnú sadzbu dane z vyčísleného základu, napr. v prípade selektívnych daní zo spotreby (sadzba na 1 hl piva, na 1hl vína ako) alebo niektorých daní z nehnuteľností (sadzba na 1m² záhrady) atď.;
- percentuálnu sadzbu dane, ktorá môže byť:
  - proporcionálna (lineárna)
  - progresívne kľzavá
  - degresívna

Od 1.1.2015 boli v Českej republike zavedené rozšírenia uplatňovaných sadziieb na tri. Jedná sa o základnú sadzbu (21 %), prvú zníženú sadzbu (15 %) a druhú zníženú sadzbu dane (10 %). Základná sadzba sa uplatňuje skoro na všetky druhy služieb a tovaru okrem tých, ktoré sú uvedené v prílohe 2, 3 a 3a. Prvá znížená sadzba ako už bolo spomenuté činí 15 % a uplatňujeme ju na teplo, chlad, tovar uvedený v prílohe č. 3 a služby uvedené v prílohe č. 2. Novela zákona pridáva druhú zníženú sadzbu dane vo výške 10 % u vybraného tovaru, akým sú počiatočná a pokračovacia kojenecká výživa a potraviny pre malé deti, ďalej lieky a očkovacie látky, potom tlačené knihy, hudobniny formou tlačených alebo ručne písaných, tiež viazaných alebo ilustrovaných, viacmenej reklama nesmie pokrývať viac ako 50 % plochy. Ďalšie položky zaradené do druhej sníženej sadzby dane (položky pre bezpečnosť inan a fenylketonuriu) sú zahrnuté v novele zákona o DPH č. 360/2014 Sb. Pokiaľ sa obstaráva tovar z iného členského štátu a dodanie obsahuje rôzne druhy tovaru podliehajúce rôznym sadzbám dane (potraviny, detskú výživu, elektroniku atď.), je nutné u tohto dodania uplatniť najvyššiu sazbu dane, viacmenej nie je obmedzená možnosť uplatniť u každého tovaru samostatne príslušnú sadzbu dane. U dovozu tovaru, u ktorého sa uplatní paušálna sadzba dane a, ktorý obsahuje rôzne druhy tovarov podliehajúcich rôznym sadzbám dane, sa uplatní najvyššia z týchto sadziieb.

U tzv. sociálnej bytovej výstavby zostáva existujúca sadzba dane vo výške 15 %. S účinnosťou od 1. 1. 2015 je zavedená nová úprava prvej zníženej sazby DPH u stavebných a montážnych prác na dokončených stavbách pre bývanie a na stavbách pre sociálne bývanie (vrátane ich výstavby). Problematika „príslušenstva“ je novelou riešená na základe definície pozemku, ktorý tvorí funkčný celok so stavbou pevne spojenou so zemou, a nová je aj definícia obytného priestoru. Na novo je tiež definovaný obytný priestor pre sociálne bývanie. Sadzby dane u bytovej výstavby a stavieb pre sociálne bývanie zostávajú bez vecných zmien, viacmenej po novom sa do podlahovej plochy bytu (obytného priestoru) započítava podlahová plocha, ktorá je zastavaná vnútornými stenami. Ďalej sa podľa novej právnej úpravy podlahová plocha miestnosti, ktorá je využívaná s obytným priestorom a na-

chádza sa v rovnakej stavbe, ako tento obytný priestor (podlahová plocha skladu a komory), nezahŕňa do výpočtu podlahovej plochy obytného priestoru tj. do 120 m². (financnisprava.cz, 2015)

3.4.6 Historický vývoj sadzieb DPH

Tab. 1 Vývoj sadzieb DPH v Českej republike

Obdobie	Základná sadzba DPH	Znížená sadzba DPH
1. 1. 1993 – 31. 12. 1994	23 %	5 %
1. 1. 1995 – 30. 04. 2004	22 %	5 %
1. 5. 2004 – 31. 12. 2007	19 %	5 %
1. 1. 2008 – 31. 12. 2009	19 %	9 %
1. 1. 2010 – 31. 12. 2011	20 %	10 %
1. 1. 2012 – 31. 12. 2012	20 %	14 %
1. 1. 2013 – 31. 12. 2014	21 %	15 %

Zdroj: podnikatel.cz, 2014

V Európskom hospodárskom spoločenstve, predchodcovi dnešnej únie, vznikla DPH v roku 1968, kedy nahradila daň z obratu. V Českej republike potom prišlo k zavedeniu DPH od začiatku roku 1993. Za posledných 20 rokov v tomto roku ide už o 7 zmenu v sadzbe DPH. (podnikatel.cz, 2014)

3.4.7 Výpočet dane

Výpočet dane u dodania tovaru a poskytnutia služby sa riadi § 37 odstavcom 1 a 2. Odstavec 1 uvádza že, daň sa vypočíta ako súčin základu dane a sadzby dane. Vypočítaná daň sa môže zaokrúhliť na celé koruny spôsobom, že čiastka 0,50 Kč a vyššia sa zaokrúhli na celú korunu nahor a čiastka nižšia ako 0,50 Kč sa zaokrúhli na celú korunu nadol. Cena vrátane dane sa pre účely tohoto zákona vypočíta ako súčet základu dane a vypočítanej dane.

U dani z pridanej hodnoty sa používajú dva spôsoby výpočtu:

- Prvý spôsob je výpočet dane „zdola“. Daň sa vypočíta ako súčin čiastky bez dane a koeficientu, ktorý má v prípade základnej sadzby hodnotu 0,21 a v prípade znížených sadzieb hodnotu 0,15 a 0,10. Vypočítaná daň sa zaokrúhli podľa pravidiel uvedených v § 37 odst. 1 ZDPH.
- Druhý spôsob, ktorý môže plátcu použiť, sa nazýva výpočet dane „zhora“. V tomto prípade sa čiastka za zdaniteľné plnenie vrátane dane vynásobí prepočítaným koeficientom. Prepočítaný koeficient sa vypočíta ako podiel, v ktorého čitateli je výška sadzby dane a v jeho menovateli súčet čísla 100 a príslušnej výšky sadzby. Tento koeficient sa zaokrúhli na štyri de-

setinné miesta podľa § 37 odst. 2. Cena bez dane sa dopočíta ako rozdiel čiastky za zdaniteľné plnenie a vypočítanej dane po prípadnom zaokrúhlení.

3.4.8 Zdaňovacie obdobie

Podľa § 99 je zdaňovacím obdobím kalendárny mesiac. § 99a ZDPH, ale uvádza, že platiteľ sa môže rozhodnúť, že jeho zdaňovacím obdobím pre príslušný kalendárny rok je kalendárny štvrt'rok pokiaľ:

- jeho obrat za bezprostredne predchádzajúci kalendárny rok nepresiahol 10 000 Kč,
- nie je nespôľahlivým plátcom,
- nie je skupinou a
- zmenu zdaňovacieho obdobia oznámi správcovi dane do konca mesiaca januára príslušného kalendárneho roku.

3.4.9 Daňové priznanie a splatnosť dane

Podľa § 101 zákona o dani z pridanej hodnoty má daňové priznanie povinnosť podať:

- platiteľ,
- identifikovaná osoba,
- osoba, ktorej vznikla povinnosť priznať daň, ktorú uviedla na ňou vystavenom doklade, a to do 25 dní po skončení kalendárneho mesiaca, v ktorom doklad vystavila, alebo
- osoba, ktorá nie je plátcom, ktorej vznikla povinnosť priznať daň podľa § 108 odst. 1 písm. j), a to do 25 dní po skončení kalendárneho mesiaca, v ktorom bolo plátcom deklarované oslobodené dodanie tovaru do iného členského štátu.

3.4.10 Miesto zdaniteľného plnenia

Miesto plnenia je pre účely DPH dôležité pre vymedzenie predmetu DPH. Dodanie tovaru, prevody nehnuteľností a poskytovanie služieb, ktoré sa podľa miesta plnenia uskutočnili mimo tuzemsko nie sú predmetom DPH. Miesto plnenia je pre účely DPH vymedzené v § 7 - § 12 ZDPH. (Boněk, 2001)

Ako už bolo spomenuté miesto plnenia riešia § 7 - § 12 ZDPH. Jednotlivé paragrafy charakterizujú miesto plnenia u dodania tovaru, zaslania tovaru, služieb, zaobstaranie tovaru z iného členského štátu a iné.

1. *Miestom plnenia pri dodaní tovaru*, pokiaľ je dodanie tovaru ukutočnené bez odoslania alebo prepravy je miesto, kde sa tovar nachádza v dobe, kedy sa dodanie uskutočňuje. Podľa odst. 2 § 7 ZDPH je miestom plnenia pri dodaní tovaru, miesto, kde sa tovar nachádza v dobe, keď odoslanie alebo preprava tovaru začína. Pokiaľ však odoslanie alebo pre-

- prava tovaru začína v tretej zemi, za miesto plnenia pri dovoze sa považuje štát, v ktorom vznikla povinnosť priznať alebo zaplatiť daň pri dovoze tovaru.
2. *Miestom plnenia pri zaslaní tovaru*, je miesto kde sa tovar nachádza po ukončení jeho odoslania alebo prepravy.
  3. *Miestom plnenia pri poskytnutí služby* podľa § 9 osobe povinnej k dani je miesto, kde má táto osoba sídlo. Pokiaľ je však služba poskytnutá prevádzkárni osoby povinnej k dani, nachádzajúcej sa v inom mieste, ako je jej sídlo, je miestom plnenia miesto, kde je táto prevádzkareň umiestnená.
  4. *Za miesto plnenia pri zaobstaraní tovaru z iného členského štátu* sa považuje miesto, kde sa tovar nachádza po ukončení jeho odoslania alebo prepravy nadobúdateľovi.

3.4.11 Daňový doklad

Pojmom daňový doklad rieši § 26 až § 35a. Jednotlivé paragrafy sa zaoberajú nielen vystavovaním daňových dokladov a ich povinnými náležitosťami, ale taktiež napríklad definujú požadovanú dobu uschovy. Správne vystavenie daňového dokladu je dôležité, pretože platiteľ, ktorý doklad prijíma, ním preukazuje svoj nárok na odpočet dane na vstupe. (Stiburková, 2007)

Podľa ZDPH je daňovým dokladom písomnosť, ktorá spĺňa podmienky stanovené v tomto zákone. Daňový doklad môže mať listinnú alebo elektronickú podobu. Elektronickú podobu má vtedy, pokiaľ je vystavený a prijatý elektronicky. S použitím daňového dokladu v elektronickej podobe musí súhlasiť osoba, pre ktorú sa plnenie uskutočňuje. Za správnosť údajov na daňovom doklade a za jeho vystavenie v stanovenej lehote zodpovedá vždy osoba, ktorá plnenie uskutočňuje.

Daňový doklad musí byť vystavený do 15 dní odo dňa, kedy vznikla povinnosť priznať daň alebo priznať uskutočnenie plnenia.

3.4.12 Dátum uskutočnenia zdaniteľného plnenia

Podľa Fojtíkovej (2008) je deň uskutočnenia zdaniteľného plnenia rozhodujúci pre vznik daňovej povinnosti. Platiteľ je povinný priznať daň na výstupe k dňu uskutočnenia zdaniteľného plnenia alebo k dňu prijatia platby, podľa toho, ktorá skutočnosť nastala skôr. Platiteľ, ktorý nevedie účtovníctvo alebo vykonáva preúčtovanie tovaru alebo služieb súvisiacich s nájmom, je povinný priznať daň na výstupe vždy k dňu uskutočnenia zdaniteľného plnenia. Priznanú daň uvádza platiteľ do daňového priznania za zdaňovacie obdobie, v ktorom mu vznikla povinnosť priznať daň.

Zdaniteľné plnenie sa považuje za uskutočnené:

- pri predaji tovaru podľa kúpnej zmluvy dňom dodania, v ostatných prípadoch dňom prevzatia,
- pri prevode nehnuteľností dňom doručenia rozhodnutia o právnych účinkoch vkladu do katastru nehnuteľností,

- pri poskytovaní služieb dňom ich poskytnutia alebo vystavenia daňového dokladu, a to tým dňom, ktorý nastane skôr, pri prevode a využití práv dňom uvedeným v zmluve,
- pri zdaniteľnom plnení uskutočnenom podľa zmluvy o dielo prevzatím a predaním diela alebo jeho časti.

Špecifickým prípadom sú dodávky tepla, elektriny, plynu, vody a telekomunikačných služieb, kedy vzhľadom k možnostiam týchto dodavateľov a poskytovateľov vymenovaných energií a služieb, sa za deň uskutočnenia zdaniteľného plnenia považuje deň odčítania z meriacích zariadení (napr. elektromeru, plynomeru) či zistenie spotreby v náväznosti na prevedené odpočty. (Stiburková, 2007)

3.4.13 Daňové priznanie

Stiburková (2007) tvrdí, že podanie daňového priznania patrí medzi základné povinnosti každého platiteľa. Rozlišujeme 3 typy daňových priznaní:

- riadne
- opravné
- dodatečné

V daňovom priznaní platiteľ oznamuje svojmu správcovi dane údaje o základoch dane a výške daní na vstupe a porovnáva ich s údajmi na výstupe. Výsledkom je buď daňová povinnosť alebo nadmerný odpočet.

Riadne priznanie k DPH je plátca povinný podať zásadne do 25 dní po skončení zdaňovacieho obdobia, tj. do 25. dňa kalendárneho mesiaca nasledujúcom po skončení zdaňovacieho obdobia, za ktore sa daňové priznanie podáva. Túto lehotu nie je možné predĺžiť. Daňové priznanie je však platiteľ na rozdiel od väčšiny iných daní povinný podať aj za zdaňovacie obdobie, v ktorom mu nevznikla daňová povinnosť (túto skutočnosť platiteľ uvádza zaškrtnutím príslušnej kolonky formuláru daňového priznania) Daňové priznanie sa dá podať iba na tlačive predpísanom Ministerstvom financií. (Drábová, 2011)

Platiteľ, ktorý uskutečnil dodanie tovaru do iného členského štátu EU osobe registrovanej v tomto štáte k dani, je povinný okrem daňového priznania podať ešte súhrnné hlásenie. Súhrnné hlásenie sa podáva za každý kalendárny štvrtrok, a to do 25. dňa po skončení kalendárneho štvrtroku. (Fojtíková, 2008)

3.5 Daňové podvody

Daňovým únikom sa rozumie minimalizácia, poprípade až nulácia daňovej povinnosti. Daňový únik môže byť legálny alebo nelegálny. (Boněk, 2001)

Niektorí autori považujú za daňový únik ako nelegálne aktivity odporujúce daňovým zákonom, tak snahu o minimalizáciu dane, ktorá využíva všetky legálne možnosti, byť niekedy v rozpore s pôvodným úmyslom zákonodárcu. V anglicky písaných odborných textoch sa rozlišuje rozdiel medzi termínmi tax avoidance a tax evasion. Rozdiel týchto dvoch termínov je v ich legálnosti. (Široký, 2008)

Ak hovoríme o daňovom úniku, tento termín zahŕňa ako legálny alebo oprávnený únik, tak aj nezákonný únik, legálne rovnako ako nezákonné vyhýbanie sa daňovej povinnosti. Daňové úniky v užšom slova zmysle - sú chápané ako porušenie zákona – sa najčastejšie odlišujú od vyhýbania sa daňovej povinnosti, ktoré je definované ako šikovné využitie možnosti, ktoré zákon ponúka. V širšom pojatí daňový únik nastáva vtedy, keď sú uplatnené postupy s cieľom vyhnúť sa nejakej dani, hoci to zákonodárca nemal túto možnosť na mysli. (Martinez, 1995)

Existencia daňových únikov je nevyhnutná a zatiaľ nikdy nikde nebola zásadným spôsobom vyriešená, rovnako ako existencia daňových nedoplatkov. Úlohou daňovej správy, legislatívy a orgánov činných v trestnom konaní je odmedzovať výskyt oboch javov na minimum. (Scheinost, 1999)

Podľa daňovej teórie existuje priama úmernosť medzi mierou zdanenia a mierou daňových podvodov. Istú rolu tu tiež podľa Širokého (2008) môže hrať racionálna neznalosť, teda situácia kedy subjekt racionálne usúdi, že je pre ňo osvojenie potrebných informácií natoľko nákladné v porovnaní s možnými prínosmi a hroziacimi rizikami, že dáva prednosť neznalosti.

Hlavné príčiny vzniku daňových podvodov sú skryté v samotnom daňovom systéme, jeho napojenie na legislatívny systém a nedodržiavanie etických hodnôt, tvrdí Tušan (2008) vo svojej práci. Hnacou silou daňových podvodov je túžba jednotlivca ľahko nadobudnúť peniaze.

Príčiny vzniku daňových únikov môžeme rozdeliť do týchto skupín:

- *Spoločenské faktory* – pre existenciu a pretrvávanie daňových únikov je dôležité, ako spoločnosť hodnotí porušovanie daňových zákonov a toleruje neplatičov daní. Mnohé štáty pokladajú porušovanie daňových zákonov za vážne delikty.
- *Ekonomické faktory* – meniac sa ekonomické prostredie a nestabilná legislatíva má veľký vplyv. Dane sa ľahšie platia v období ekonomického rastu. V období hospodárskej recesie a v podmienkach zvyšujúcej sa inflácie sa stávajú bremenom.
- *Legislatívne faktory* - náročnosť daňovej legislatívy, jej nestabilita a meniace sa zákony ústia do ťažkosti orientovať sa v častých zmenách daňových zákonov a prispievajú k vzniku daňových únikov.
- *Daňovo-technické faktory* – ide o materiálnu, informačnú a technickú vybavenosť orgánov daňovej kontroly.
- *Sociálne a etické faktory* – problém nízkej daňovej etiky je spojený so zmenou ekonomiky a s nízkym právnym vedomím občanov. Odhalené a nepotrebané porušovanie daňových zákonov a korupcie negatívne vplyvajú na daňové subjekty, ktoré si plnia svoje povinnosti. Základnými prejavmi korupcie sú: podplácanie, klientelizmus, tunelovanie, vydieranie, zastráňovanie a mnoho iných.

3.5.1 Legálny daňový únik

Široký (2008) charakterizuje tax avoidance ako v podstate legálne aktivity, ktoré vedú k minimalizácii odvedenej dane. Prostriedkom tejto daňovej optimalizácie je využívanie všetkých dostupných zákonných ustanovení vrátane uplatnenia výnimiek a daňových úľav, mnohokrát však tiež využitie medzier v daňových zákonoch a súvisiacich predpisoch. Tax avoidance môže byť na jednej strane výsledkom

aplikácie zákonných úprav, ktoré vláda priamo zamýšľala a domyslela ich dopady, na strane druhej však taktiež výsledkom neumyšlených pochybení, ktoré legislativci spísali do neprehľadnej smernice daňových paragrafov a súvisiacich zákonov.

Boněk (2011), rozumie legálnym daňovým únikom, stav kedy daňový subjekt využíva nedostatky v zákonoch spôsobom, ktorý nebol zameraný na zákonodárcu. Brániť sa proti legálnym daňovým únikom je možné skvalitňovaním zákonov a ďalších právnych predpisov. Stav, kedy daňový subjekt využíva k optimalizácii svojej daňovej povinnosti možnosti dané právnymi predpismi úmyselne (napr. voľbou medzi povolenými spôsobmi odpisu), sa nepovažuje za daňový únik.

Pojem legálny daňový únik niekedy označuje podhodnotenie predmetu zdaenia v rámci určitých zvýhodnení daňových režimov. Najčastejšie však pojem „legálny daňový únik“ označuje právne postupy, ktoré umožňujú vyhnúť sa daňovej povinnosti bez porušenia zákona. Legálny daňový únik je na hranici zákonnosti, pretože využíva prostriedky, ako „zákon nenápadne obísť“. (Martinez, 1995)

3.5.2 Nelegálny daňový únik

Nelegálnymi daňovými únikami sú prípady, kedy daňový subjekt získava daňovú výhodu v rozpore so zákonom, teda jeho porušovaním. Môže ísť o daňové úniky neúmyselné, spôsobené neúplnou informovanosťou daňového subjektu, nepochopením právnych predpisov apod., a daňové úniky úmyselné, ktorých rozsah je obvykle najväčší. Úmyselné daňové úniky sú prevažne trestnými činmi daňovými. Nelegálnym daňovým únikom sa jednotlivé štáty bránia posilnením kontrolnej a vyhľadávacej činnosti správcu dane, vrátane posilnenia ich právomocí, skvalitňovaním právnych predpisov, trestnými postihmi atď. K znižovaniu neúmyselných daňových únikov napomáha zjednodušenie daňových predpisov, informačnej činnosti zo strany správcu dane a najmä ústredných orgánov.

Na rozdiel od prvej skupiny je tax evasion považovaný za nelegálnu činnosť, za ktorú môže byť daňový subjekt stíhaný. Miera postihu závisí vo väčšine krajín jednak na rozsahu neodvedenia alebo skrátenia dane, jednak na tom, či bolo preukázané úmyselné prekročenie zákona. Väčšina odhalených tax evasion býva „odmenená“ vymeraným penále alebo pokutou finančnými úradmi a len menšia časť previnení proti zákonu je kvalifikovaná ako trestný čin, ktorým sa zaoberá súd. (Široký, 2008)

Výraz nezákonný daňový únik označuje priame a otvorené porušovanie daňových zákonov. (Martinez, 1995)

3.5.3 Minimalizácia daňovej povinnosti

Tabuľka č. 2 nám bližšie vysvetľuje rozdiely pojmov tax avoidance a tax evasion.

Tab. 2 Minimalizácia daňovej povinnosti

Minimalizácia daňovej povinnosti			
legálna	nelegálna (= daňový únik)		
tzv. efektívna daňová optimalizácia, teda využitie všetkých dostupných zákonných ustanovení k minimalizácii odvedenej dane	neúmyselné porušenie zákona	úmyselný únik menšieho rozsahu	daňový únik kvalifikovaný ako trestný čin

Zdroj: Široký, 2008

• Legálna minimalizácia daňovej povinnosti

V tejto skupine aktivít vedúcich k minimalizácii daňovej záťaže sú zahrnuté legálne metódy, nazývané efektívnou daňovou optimalizáciou. Sú nimi napríklad rôzne oslobodenia, zľavy, voľba medzi formou odpisov, spoločné zdanenie manželov a i., ktoré boli premenené do daňových zákonov s priamym úmyslom legislativcov daňovo zvýhodniť niektorú skupinu daňových subjektov alebo podporiť vybrané činnosti (vedu a výzkum apod.). Do určitej miery sa môžu v tejto skupine legálnej minimalizácie vyskytovať aj prípady, kedy daňový subjekt využije nedostatky v zákonoch tak, ako to pôvodne legislativci nezamýšľali. Pokiaľ deklarovaná aktivita vedúca k zníženiu dane zodpovedá skutočnosti (nie je fiktívna) aj právnym predpisom, nedá sa považovať za daňový únik plynúci z nelegálneho jednania.

Problém spočíva v tenkej hranici a zhodnotení, čo mal zákonodarca v úmysle a čo sa už dá považovať za využitie nedostatkov v právnych predpisoch a obchádzaní zákona. Navyiac môžu byť niektoré opatrenia v podobe zníženia daňovej povinnosti predmetom diskusie, či sa nejedná o pochybný nástroj fiškálnej politiky, ktorý má aj napriek dobrému úmyslu v konečnom dôsledku sporný dopad.

• Nelegálna minimalizácia daňovej povinnosti - daňový únik

V druhej skupine minimalizácie dane sú zahrnuté aktivity, ktoré vedú k zníženiu daňovej povinnosti a zároveň porušujú (či už vedome, alebo nevedome) predpisy upravujúce daňovú oblasť. Môžu byť vo väčšej či menšej miere preukázateľné, teda aj postihnuteľné. Vo väčšine prípadov býva za daňový únik uložená niektorá z foriem pokuty alebo penále, ktoré vymeriavajú v rámci správneho jednania príslušné kontrolné orgány. Systém pokutovania sa v jednotlivých krajinách líši, niekde sa vypočítava z nepriznaného alebo skráteného základu dane, inde je základom pre výpočet sama hodnota nepriznanej dane.

Malá časť daňových únikov je definovaná ako trestný čin, pre ktorého kvalifikáciu sú v krajinách upravené podmienky rôzne, niekde dokonca tento typ trestného činu nemajú vôbec. Pre určenie daňového úniku ako trestného činu je väčšinou nutné, aby sa jednalo o úmyselný čin a súčasne vzniknutá škoda dosiahla určitej hranice.

Hranica medzi legálnou minimalizáciou dane a daňovým únikom, za ktorý už hrozí niektorá forma postihu, nemusí byť jednoznačná. Nie všetky nelegálne úniky musia byť vždy automaticky zámernou, podvodnou činnosťou. Mnohé môžu vyplývať skôr z neznalostí, neúplnej informovanosti, nedbalosti či neopatrnosti, ktorým „nahráva“ neprehľadnosť daňových zákonov spojená s rozdielnými výkladmi zákona nie len medzi rôznymi daňovými poradcami a právnikmi, ale dokonca aj odlišným výkladom medzi finančnými úradmi či kontrolujúcimi úradníkmi. Určiť hranicu medzi zákonným a nezákonným postupom je zrejším problémom kdekoľvek na svete.

3.5.4 Meranie daňových únikov

Široký (2008) namieťa, že rozsah daňových únikov sa zisťuje len veľmi obtiažne, nástroje k meraniu sú príliš nedokonalé na to, aby sme získali vypovedajúce hodnoty. Používa sa napríklad:

- **metóda reprezentatívnej vzorky daňových poplatníkov**, ktorá zahŕňa prieskumy verejnej mienky skumajúcej postoj spoločnosti k daňovým deliktom, sociologické prieskumy zisťujúce mieru zapojenia respondentov do tieňovej ekonomiky alebo hĺbkovej daňovej kontroly na veľkej vzorke plátcov dane. (Široký, 2008) Podľa Martinez (1995) sa táto veľmi rozšírená metóda používa v spojení buď s prieskumom verejných mienok, alebo s hĺbkovými daňovými kontrolami. (napr. formou dotazníkov či využili služby od osôb pracujúcich načierno alebo či sami pracovali načierno)
- **aproximatívne metódy** sú založené na odhadoch tieňovej ekonomiky. V niektorých prípadoch ide len o účelovo motivované prehlásenia politikov, nezakladajúcich sa na relevantných informáciách. Spoľahlivejšie postupy vychádzajú z agregátov národného účtovníctva a sú založené na údajoch štatistických úradov. (Široký, 2008) Martinez (1995) tvrdí, že u aproximatívnych metód ide v niektorých prípadoch o čisto politické tvrdenia, v iných naopak o vedecký podloženejšie odhady. V politických tvrdeniach sú používané špekulatívne čísla s cieľom zapôsobiť na verejnú mienku. Účelom v tomto prípade nie je ani tak poskytnúť použiteľnú informáciu, ako vyvolať reakciu, ktoré by bolo možné využiť. Metodické odhady sa uskutočňujú pomocou ekonomických a sociologických nástrojov. Ekonomické nástroje sa používajú k vyčísleniu ako daňových únikov, tak aj širšieho javu tieňovej ekonomiky. Sociologické nástroje boli spracované na základe štatistík daňovej kontroly. Majú formu zvláštnych šetrení uskutočňovaných v určitých odboroch podnikania.

3.5.5 Daňové úniky týkajúce sa priamych daní

Krátenie príjmov/výnosov – zatajenie alebo skrátenie tržieb; výnosy z nelegálnych činnosti (predaj pašovaného tovaru, predaj nelegálne skopírovaných zvukových a

obrazových záznamov ai.); nevidované podnikanie alebo zamestnanie (tzv. práca načierno); rozdelenie príjmov na spolupracujúce osoby, ktoré nezodpovedajú skutočnému stavu.

Nadhodnotenie výdajov/nákladov – zahrnutie daňovo neuznatelných nákladov, nesprávne časové rozlíšenie nákladov, fiktívne náklady (fingované marketingové štúdie, sprostredkovateľské odmeny, mandátne zmluvy apod.), nesprávne vyhodnotené odpisovanie majetku.

Nesprávne alebo fiktívne uplatnenie rôznych daňových výhod – oslobodenie od dane, zliav na dani, odčitatelných položiek a položiek znižujúcich základ dane alebo zvláštnych sadzieb. Často sú tiež výsledkom pôsobenia rôznych záujmových skupín, ktoré v rámci lobbingu presadia do zákona pre ne výhodnú úpravu.

Krátenie príjmov z kapitálového majetku – neoficiálne vyplácanie dividend spoločníkom mimo účtovníctva, ktorým sa daňový subjekt vyhýba dvojitému zdaneniu v podobe korporátnej dane a dane z dividend. (Široký, 2008)

3.5.6 Daňové úniky týkajúce sa nepriamych daní

Široký (2008) uvádza niekoľko druhov daňových únikov u nepriamych daní.

Spotrebné dane na vybrané produkty - fingovaný vývoz (napr. alkoholu, ktorý je potom predávaný v domacej krajine), machinácia so sadzbami, nesprávne uplatnenie oslobodenia od dane (napr. u minerálnych olejov zámena ľahkých topných olejov a nafty), predaj nekolikovaného alkoholu a tabákových výrobkov.

Daňové úniky v oblasti dane z pridanej hodnoty - krátenie tržieb, nesprávne zaradenia tovaru alebo služieb do daňovej sadzby, nesprávne alebo dokonca fingované uplatnenia oslobodenia od DPH (napr. pri vývoze a dovoze tovaru alebo poskytnutí služby mimo územia Európskych spoločenstiev). Taktiež k nim patrí uplatnenia odpočtu dane na základe prijatia fiktívneho plnenia, plnenia, ktoré nie je určené pre ekonomickú činnosť plátcu, organizovanie podvodných reťazcov firiem s cieľom nárokovať nadmerný odpočet, nesprávne vyhodnotené miesta plnenia, nesprávne stanovené daňové povinnosti u obchodovania na internete.

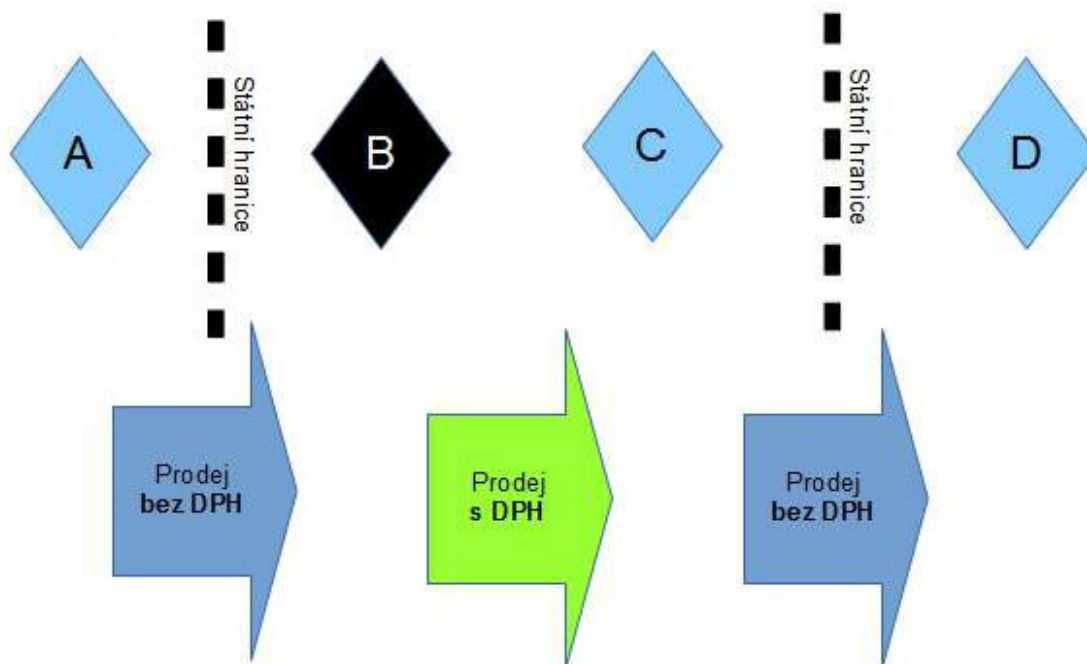
3.6 Podvody na nepriamych daniach v Českej republike

Hospodárska kriminalita sa v posledných rokoch stáva fenoménom, ktorý nielenže negatívnym spôsobom ovplyvňuje inkaso DPH a spotrebnej dane, ale súčasne veľmi významným spôsobom deformuje tržné prostredie. Kvôli zrušeniu daňových hraníc medzi členskými štátmi EÚ prebieha intrakomunitárny obchod vo vnútri jednotného „daňového“ územia EÚ, a preto nevyžaduje colnú kontrolu. Tým, že colné orgány nekontrolujú obeh tovaru, tovar nie je pod colným dohľadom a ob-

chodní partneri si tento obchod uskutočňujú a organizujú sami, je daňový režim pre účely kontroly výberu dane administratívne komplikovanejší. (Bílý, 2014)

3.6.1 Kolotočové (karuselové) obchody

Podstatou kolotočových podvodov je distribúcia tovaru prostredníctvom dlhých distribučných reťazcov, ktoré prekračujú hranice jednotlivých členských štátov Európskej únie, a pri ktorých v určitom okamihu dochádza ku kráteniu dane. Daň nie je priznaná ani zaplatená a príslušný platiteľ je buď nekontaktný, poprípade subjekt o týchto transakciách nemá tušenie alebo ich za úplatu toleruje. Karuselové podvody vznikajú na celoeurópskej úrovni zapojením účastníkov z rôznych členských štátov a ich hlavným cieľom je skrátiť daný štát o daň z pridanej hodnoty. Sústreďujú sa predovšetkým na drahý, ľahko predajný tovar ako sú mobilné telefóny, počítačové čipy a softwary, drahé kovy, kozmetiku ale hlavne na pohonné hmoty. Karuselové obchody sú také, v ktorých pri vzájomnej výmene komodit zne-nazdajky „zmizne“ jeden z predajcov. Z obchodného kruhu vypadne v okamihu, kedy získa od kupcu peniaze za predaj aj s naúčtovanou DPH, ktorú ale ďalej neodvedie. Podvodníci sa presúvajú medzi jednotlivými štátmi a menia predmet zdani-telného plnenia v závislosti na aktuálnych podmienkach. Pri predaji tovaru do iné-ho členského štátu EÚ je vývozca oslobodený od DPH. Na druhej strane dovozca je povinný previesť tzv. „samozdanenie“, to znamená povinnosť priznať a odvieť DPH z ceny dovezeného tovaru. (Bílý, 2014)

Obr. 3 Schéma karuselového podvodu

Zdroj: <http://www.az-data.cz/slovník/kolotocove-karuselove-podvody>

Členské štáty sa stretávajú s podvodmi u rôznych komodít. Ako príklad môžeme uviesť šrot, emisné povolenky, mlieko, obilie, guľatinu, slnečné okuliare alebo pohonné hmoty. Práve posledná položka spôsobuje problémy v Českej republike. Podľa odhadov Ministerstva financií Českej republiky by malo dochádzať k podvodom v rozmedzí 4-8 mld. Kč ročne, pričom štáty odkiaľ býval tovar dodaný je Nemecko a Rakúsko. (Semerád, 2013)

V nasledujúcich bodoch si vysvetlíme rozdiel medzi fungovaním poctivých a nepoctivých účastníkov obchodu podľa webu [az-data.cz](http://www.az-data.cz). Tento rozdiel si uvedieme na príklade predaja mobilných telefónov v hodnote 100 miliónov Kč a predpokládame, že sa jedná o variantu so štyrmi účastníkmi predaja.

Ako to funguje pri poctivých účastníkoch obchodu

1. Subjekt A predáva subjektu B, telefóny za 100 mil. Kč. Dodanie tovaru do iného členského štátu je pre neho oslobodeným plnením, uplatní si nárok na odpočet DPH vo svojom štáte.
2. Subjekt B nakupuje telefóny za 100 mil. Kč, keďže sa jedná o dovoz tak bez DPH. Potiaľto daňovo neutrálny.
3. Subjekt B predáva telefóny za 100 mil. Kč tuzemskému subjektu C + 21 mil. Kč DPH v bežnom režime.

4. Subjekt B inkasuje platbu za telefóny vo výške 121 mil. Kč od tuzemského subjektu C. V daňovom priznaní uvedie 21 mil. Kč DPH na výstupe a daň odvedie finančnému úradu.
5. Subjekt C predáva subjektu D telefóny za 100 mil. Kč. Dodanie tovaru do iného členského štátu je pre ňo oslobodeným plnením, uplatní si nárok na odpočet DPH vo svojom štáte. Finančný úrad pravdepodobne preveruje situáciu a vracia 21 mil. Kč.

Ako to funguje pri nepoctivých účastníkoch obchodu

1. Spoločnosť subjekt A predáva subjektu B, ktorý je tzv. strateným obchodníkom telefóny za 100 mil. Kč. Dodanie tovaru do iného členského štátu je pre neho oslobodeným plnením, uplatní si nárok na odpočet DPH vo svojom štáte.
2. Subjekt B nakupuje telefóny za 100 mil. Kč, keďže sa jedná o dovoz tak bez DPH. Potiaľto daňovo neutrálny.
3. Subjekt B predáva telefóny za 100 mil. Kč tuzemskému subjektu C, ktorý je tzv. sprostredkovateľom, + 21 mil. Kč DPH v bežnom režime.
4. Subjekt B inkasuje platbu za telefóny vo výške 121 mil. Kč od tuzemského subjektu C. Daňové priznanie buď vôbec nepodá alebo daň nezaplatí. Subjekt zaniká a získaných 21 mil. sa stráca.
5. Subjekt C predáva subjektu D telefóny za 100 mil. Kč. Dodanie tovaru do iného členského štátu je pre ňo oslobodeným plnením, uplatní si nárok na odpočet DPH vo svojom štáte. Finančný úrad váha, či mu vráti 21 mil. Kč. Pokiaľ sa preukáže, že o podvode nevedel a vedieť nemohol, je to štát, kto stráca.

Komisia odporúča dobrovoľné a dočasné zavedenie tzv. reverse charge mechanizmu, vo vzťahu k dodávkam tovaru a služieb náchylných k podvodu. Daný mechanizmus by mal spočívať v tom, že za platbu dane nebude v stanovených prípadoch zodpovedný dodávateľ, ale konečný príjemca tovaru a služieb (s tým, že zaplatenú daň si bude môcť následne uplatniť ako odpočítateľnú položku). Nová norma by sa mala vzťahovať na emisné povolenky, počítačové čipy, mobilné telefóny, drahé kovy a parfémky. (euroskop.cz, 2009)

V Českej republike bola reverse charge zavedená v roku 2011, konkrétne novela zákona o DPH s účinnosťou k 1. 4. 2011 zaviedla v § 92a režim prenesenej daňovej povinnosti pre dodanie zlata, dodanie tovaru uvedeného v prílohe č. 5 (šrot a iné odpadové materiály), prevod povolenia na emisie skleníkových plynov. Od 1. 1. 2012 do režimu prenesenej daňovej povinnosti patria aj stavebné a montážne práce. (financnisprava.cz, 2012)

Začiatkom roku 2015 sa vláda Českej republiky rozhodla využiť možnosť, ktorú jej ponúka Európska smernica rady o DPH, a implementovala do českého zákona o DPH nové režimy prenesenej daňovej povinnosti na dodanie vybraného druhu tovaru a služieb. Hlavným zámerom zákonodárcu bolo zabrániť daňovým

únikom a obmedziť daňové podvody a tým zvýšiť celkový príjem štátneho rozpočtu. Od 1. apríla nadobúda účinnosť nariadenie vlády v súvislosti s aplikáciou režimu prenesenej daňovej povinnosti na dodanie obilnín, technických plodín, kovov vrátane drahých kovov, mobilných telefónov, tabletov, herných konzol, mikroprocesorov, integrovaných obvodov, prenosných zariadení pre automatické spracovanie dát (napr. počítačov, notebookov). Režim prenesenej daňovej povinnosti sa u týchto komodít použije iba za predpokladu, že celková čiastka základu dane na daňovom doklade prekročí čiastku 100 000 Kč. (Vaněčková, 2015)

3.6.2 Fiktívne dovozy a vývozy uskutočnené s bezcenným tovarom

Princíp väčšiny podvodov spočíva spravidla vo vytvorení nadväzujúcej rady daňových subjektov – plátcov DPH, z ktorých prvý získa tovar (vo výpredaji, bezúplatne, s pozáručnou lehotou použiteľnosti apod.), ktorý pri ďalšom predaji značne nadhodnotí, avšak len dokladovo. Finančnému úradu vlastnú daňovú povinnosť síce prizná, no neodvedie ju. Tovar potom ešte môže prejsť účtovníctvom ďalšieho plátcu DPH (alebo niekoľkými), bez toho aby tento platiteľ DPH tovar fyzicky prevzal a čokoľvek dodavateľovi uhradil. V daňovom priznaní k DPH má potom oproti predchádzajúcim zdaňovacím obdobiam neobvykle vysoký vstup a súčasne aj výstup s minimálnou vlastnou daňovou povinnosťou. V poradí posledný platiteľ DPH tovar vyvezie a ako vývozca si vzhľadom k oslobodenému vývozu od dane nárokuje nadmerný odpočet dane (v dôsledku vysokej ceny uvedenej na prijatom daňovom doklade) spravidla v značnej výške. V týchto prípadoch sa jedná buď o fiktívny dovoz alebo aj o vývozy uskutočnené, ale ide o tovar bezcenný či s nízkou hodnotou. Veľmi často je tovar „predaný“ neexistujúcej zahraničnej firme, mnohokrát končí v colných skladoch v zahraničí, bez toho aby bol miestnymi colnými orgánmi prepustený do voľného obehu (ak zahraničná firma existuje, požaduje za takto uskutočnený vývoz províziu). V praxi sa vyskytuje aj prípad, kedy v poradí posledný platiteľ, ktorý vykazuje nadmerný odpočet, tento tovar nepredal (má ho uskladnený alebo mu bol odcudzený apod.).

Okrem tovaru sa finančné orgány stretávajú s vývozmi software a poskytovaním služieb (napr. poradenstvo, marketingové služby, sprostredkovateľské činnosti, zaistenie najrôznejších prieskumov apod.), u ktorých preukázateľne nebola v tuzemsku odvedená DPH na výstupe, ale odpočet DPH je nárokovaný. Jedná sa o fiktívne poskytovanie služieb. Podvod priebieha buď v obdobnom reťazci ako u tovaru alebo len medzi dodavateľom a odberateľom. V tomto prípade nebezpečenstvo podvodu spočíva v zapojení značného množstva odberateľov, ktorí zaúčtujú prijatý daňový doklad za údajne im poskytnutú službu, nárokovujú si na odpočet DPH na vstupe (a zároveň si zahrnutím tohto dokladu do účtovníctva znižia základ dane z príjmu). (Scheinost, 1999)

3.6.3 Distribúcia nelegálne dovezených tabakových výrobkov

V období rokov 2001 až 2008 sa zvýšil podiel prípadov nelegálnej výroby cigariet v krajinách EÚ, teda aj v Českej republike. Dovoz nelegálnych cigariet do Českej republiky prebieha najčastejšie z Poľska, Ruska a Slovenska. Naopak z Českej republiky sú nelegálne cigarety distribuované predovšetkým do Nemecka, ale taktiež do ďalších zemí EÚ.

Nelegálne cigarety sú v súčasnej dobe často „legalizované“ nalepením kolku získaného z iného legálneho balenia cigariet. Kolky z legálnych cigariet sú dokonca vykupované, a to za 5,0 Kč za jeden kolok. Túto činnosť však nie je možné uskutočňovať v príliš veľkých objemoch. Drobná nelegálna činnosť v oblasti cigariet bola v Českej republike v poslednej dobe do značnej miery zredukovaná, pretože finančná sankcia je nastavená pomerne vysoko. Na druhej strane je táto sankcia zanedbateľná pre organizované skupiny, ktoré uskutočňujú nelegálnu činnosť v tejto oblasti vo veľkých objemoch. Štát tak na daniach uvalených na cigarety môže prísť až o 8 miliard ročne. (Dávid, 2010)

3.6.4 Zaradenie do nesprávnej daňovej sadzby

Ďalším z príkladov možného daňového podvodu v tejto práci je zaradenie tovaru alebo služieb do nesprávnej daňovej sadzby. Vo väčšine prípadov sa jedná o podradenie určitého druhu plnenia z vyššej základnej sadzby, ktorej výška činí 21 % do kategórie znížených sadzieb. V súčasnosti máme dve znížené sadzby dane a to prvú zníženú sadzbu, ktorá nadobúda hodnotu 15 % a druhú zníženú sadzbu vo výške 10 %.

3.6.5 Fiktívne vystavovanie faktúr

Tento systém únikov vychádza z vytvorenia „taxi“. „Taxi“ sa vo Francúzsku nazýva nastrčená osoba, podnikateľ, ktorého jedinou funkciou je byť zapísaný v obchodnom registri, aby mohol vystavovať faktúry za predaj, ktorý sa fyzicky neskutočnil. Inak povedané prevádzkuje podnik, ktorého úlohou je vydávať doklady o fiktívnych obchodných operáciách uskutočnených s existujúcimi podnikmi. Týmto fiktívnymi faktúrami v podstate „vyrába“ ostatným DPH na vstupe a umožňuje im vyšší odpočet dane z pridanej hodnoty. (Martinez, 1995)

3.7 Boj proti daňovej kriminalite

3.7.1 Daňová Kobra

Jedným z nástrojov boja proti daňovej kriminalite je daňová Kobra. Daňová Kobra je spoločný tím Útvaru odhaľovania korupcie a finančnej kriminality, Generálneho finančného riaditeľstva a Generálneho riaditeľstva ciel. Členovia tímu spoločne bojujú proti daňovým únikom a daňovej kriminalite, a to predovšetkým v oblasti dane z pridanej hodnoty a spotrebnej dane. Zástupcovia daňovej Kobry si v rámci

zákonných možnosti operatívne vymieňajú informácie, vďaka ktorým rýchlo tipujú kauzy daňových únikov a dokonale koordinujú jednotlivé konanie. Nastavená spolupráca jednotlivých zložiek daňovej Kobyry umožňuje včas identifikovať, odhaliť a potrestať daňové úniky. Hlavným cieľom fungovania spoločného tímu je zaistenie riadneho výberu dani, vrátenie nezákonne získaných prostriedkov do štátneho rozpočtu a postih pachateľov. (danovakobra.cz)

3.7.2 Prenesená daňová povinnosť

Režim prenesenej daňovej povinnosti – tzv. reverse charge je v rámci uplatňovania DPH režimom špecifickým. Na rozdiel od bežného mechanizmu uplatňovania DPH, kedy povinnosť priznať a zaplatiť daň na výstupe za uskutočnené zdaniteľné plnenie má poskytovateľ plnenia (plátca, ktorý zdaniteľné plnenie uskutočnil), v režime prenesenia daňovej povinnosti je povinnosť priznať a zaplatiť daň na výstupe prenesená na príjemcu plnenia. V rámci tohoto režimu má teda povinnosť priznať a zaplatiť daň plátca, pre ktorého bolo zdaniteľné plnenie v tuzemsku uskutočnené. Platiteľ, ktorý dané zdaniteľné plnenie uskutočnil, vystaví daňový doklad, kde oproti bežnému daňovému dokladu neuvedie výšku DPH – namiesto toho uvedie oznámenie, že výšku dane je povinný doplniť a priznať plátca, pre ktorého bolo plnenie uskutočnené. V súčasnej dobe upravuje režim prenesenej daňovej povinnosti § 92a - § 92i zákona o dani z pridanej hodnoty. (businessinfo.cz)

3.7.3 § 106a – Nespolahlivý platiteľ

Finančná správa zaviedla od októbra 2014 prísnejšie podmienky pre aplikáciu inštitútu tzv. „nespolahlivého platiteľa“. Je to ďalší z nástrojov finančnej správy v boji s daňovými únikami a podvodmi na DPH. Za nespohľadného plátca je v súčasnosti oproti starým plavidlám označený aj ten plátca DPH, ktorý je účelovo nekontaktný, opakovane neplní lehoty pre povinné podania, dlží štátu na DPH viac ako pol milióna korún dlhšie ako tri mesiace a správca dane mu musel opakovane stanoviť daň podľa pomôcok. Nespolahlivého platiteľa charakterizuje § 106a. Údaje o nespohľadných platiteľoch je možné získať na internetových stránkach finančnej správy na adrese: www.financnisprava.cz vpravo na stránke pod odkazom Register platiteľov DPH. Vyhľadávanie je možné jednotlivito podľa daňového identifikačného čísla (DIČ) platiteľa alebo súhrnne, kedy môžeme súčasne zobrazit' kompletný zoznam všetkých nespohľadných plátcov registrovaných v Českej republike. (Petlachová, 2014)

V § 109 ZDPH sú uvedené podmienky ručenia príjemcu zdaniteľného plnenia. Podľa odstavca č. 3 príjemca zdaniteľného plnenia ručí za nezaplatenú daň z tohto plnenia, pokiaľ je v okamihu jeho uskutočnenia alebo poskytnutia úplaty naň o poskytovateľovi zdaniteľného plnenia zverejnená spôsobom umožňujúcim diaľkový prístup skutočnosť, že je nespohľadný platiteľ. To znamená, že príjemca zdaniteľného plnenia ručí za nezaplatenú daň, ak v dobe jeho uskutočnenia vedel,

že dodávateľ (poskytovateľ plnenia) je uvedený v celoštátnom registri plátcov DPH ako nespôľahlivý plátciteľ.

4 Modelové príklady

Daňové podvody predstavujú významnú prekážku efektívnemu fungovaniu vnútorného trhu, zabraňujú čestnej konkurencii, narušujú výnosy daného štátu a negatívne ovplyvňujú tiež vlastné zdroje EÚ. Zvyšujúca sa úroveň podvodov vedie k nadmernému daňovému zaťaženiu a tým taktiež k ukladaniu dodatočných a striktných povinností v rámci zákonného podnikania. (financnisprava.cz)

V praktickej časti mojej práce vysvetlím niekoľko príkladov daňových únikov na fiktívnych firmách, ktoré ich zneužívajú k svojmu obohateniu. Taktiež vymedzím príčiny a dôvody ich vzniku a navrhnem opatrenia vedúce k obmedzeniu daňových podvodov.

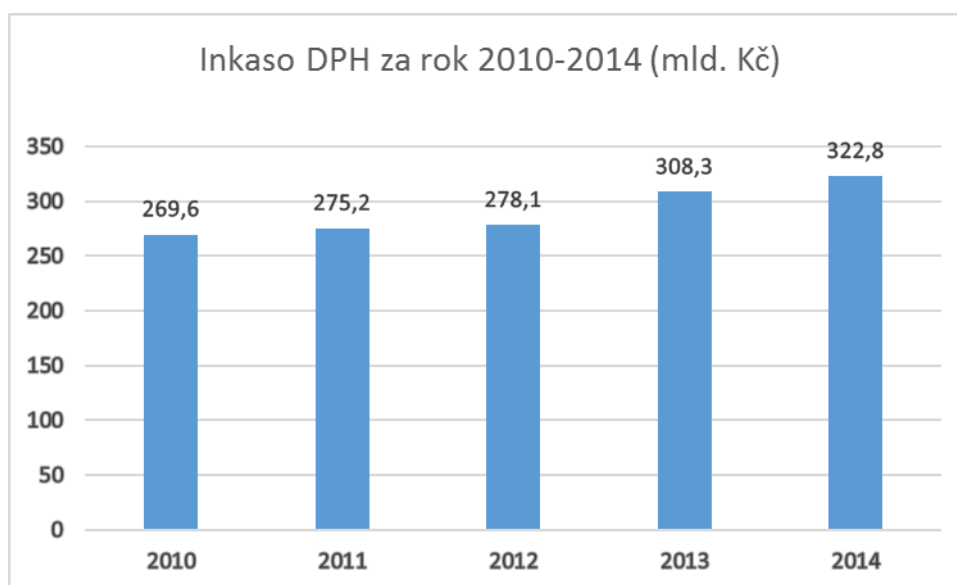
V nasledujúcej tabuľke je uvedená veľkosť inkasa dane z pridanej hodnoty v Českej republike za roky 2010 až 2014. Daňová správa vyberá podstatnú väčšinu dani oproti colnej správe. V roku 2010 inkaso DPH dosiahlo hodnotu 269,6 miliardy Kč. V roku 2011 inkaso vzrástlo o 5,6 miliardy, čo predstavuje medzoročný rast viac ako 2 %. Najvyššiu úroveň inkasa DPH dosiahlo v roku 2014 a to 322,8 miliardy.

Tab. 3 Inkaso DPH v ČR v rokoch 2010-2014 (mld. Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014
Inkaso DPH	269,6	275,2	278,1	308,3	322,8
Celkom	269,6	275,2	278,1	308,3	322,8

Zdroj: Najvyšší kontrolný úrad ČR, 2015.

Na obrázku č. 4 môžeme vidieť graf vývoja inkasa DPH v Českej republike za rok 2010 až 2014 v miliardách Kč v celkovej výške daňovej správy a colnej správy, na základe vypracovaných analýz Ministerstva financií ČR. Z grafu vyplýva, že výber DPH sa každým rokom zvyšuje. Najnižší vzostup DPH bol zaznamenaný medzi rokmi 2011 a 2012, kedy dosiahol medzoročný rast DPH len 3,8 miliardy Kč. Nao-pak k najvyššiemu medzoročnému rastu DPH došlo medzi rokmi 2012 a 2013 a to o viac ako 30 miliardy Kč, čo činí približne 11 %. V roku 2013 dosiahlo inkaso DPH úrovne 308,3 miliardy Kč. Najvyššia úroveň inkasa DPH bola zaznamenaná v roku 2014 a to na úrovni 322,8 miliardy Kč.

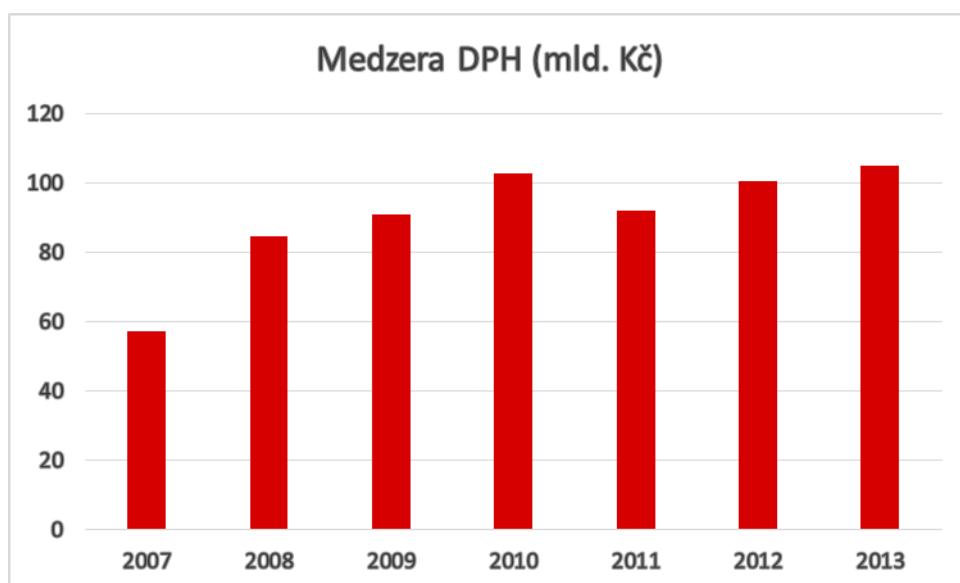

Obr. 4 Graf vývoja inkasa DPH v Českej republike v rokoch 2010-2014 (mld. Kč)

Zdroj: Najvyšší kontrolný úrad ČR, 2015.

Najvyšší kontrolný úrad ČR sa snažil preveriť ako fungovali v roku 2011 až 2013 mechanizmy, ktoré mali zefektívniť boj proti daňovým únikom a tým zvýšiť výber dane z pridanej hodnoty. Podľa výpočtov NKÚ bola miera daňových podvodov v Českej republike v roku 2013 meraná medzerou DPH 25, 7 % a dosiahla 105 miliard Kč. Od roku 2011 medzera DPH stále rastie a podľa údajov Európskej komisie sa pohybuje nad európskym priemerom. Najviac na nevybranej DPH podielali podnikatelia úmyselne skresľujúci údaje a to až 40 %. Kontrola ukázala, že zavedenie nových mechanizmov neprinieslo lepší výber DPH ani zníženie daňových únikov. Naopak pozitívny efekt malo zavedenie režimu prenesenej daňovej povinnosti. No na druhej strane, sa nedajú vylúčiť daňové úniky spôsobené jeho chybným uplatňovaním a hlavne nedostatočnou kontrolou zo strany finančnej správy.

Na obrázku č. 5 vidíme graf vývoja medzery dane z pridanej hodnoty v Českej republike za rok 2007 až 2013. Z grafu vidíme, že v prvých štyroch rokoch 2007-2010 medzera DPH každým rokom rástla. V roku 2007 dosiahla úroveň 57,116 miliard Kč, v 2008 úrovne 84, 634 miliard Kč, v 2009 roku došlo len k malému nárastu, kedy veľkosť medzery DPH dosiahla 90, 937 miliard Kč a v roku 2010 dosiahla 102, 849 miliard Kč. K najväčšiemu medziročnému rastu došlo medzi rokom 2007 a 2008, kedy hodnota medzery vzrástla o 27, 518 miliard Kč, čo predstavuje 48, 18 % hodnoty roku 2007. V roku 2011 medzera DPH klesla o 10, 781 miliard Kč a jej hodnota dosiahla úroveň 91, 978 miliard Kč. V rokoch 2012 a 2013 prišlo opäť k rastu medzery DPH. V roku 2012 na 100, 634 miliard Kč a v roku 2013 bol nárast najnižší. Medzera DPH vzrástla o 4, 302 miliardy Kč, takže medziročný rast činil približne 4, 27 %. Najvyššiu úroveň dosiahla medzera dane z pridanej hodnoty v roku 2013 a to necelých 105 miliárd Kč. Tieto hodnoty medzery DPH svedčia o tom, že miera daňových únikov v Českej republike je pomerne vysoká.

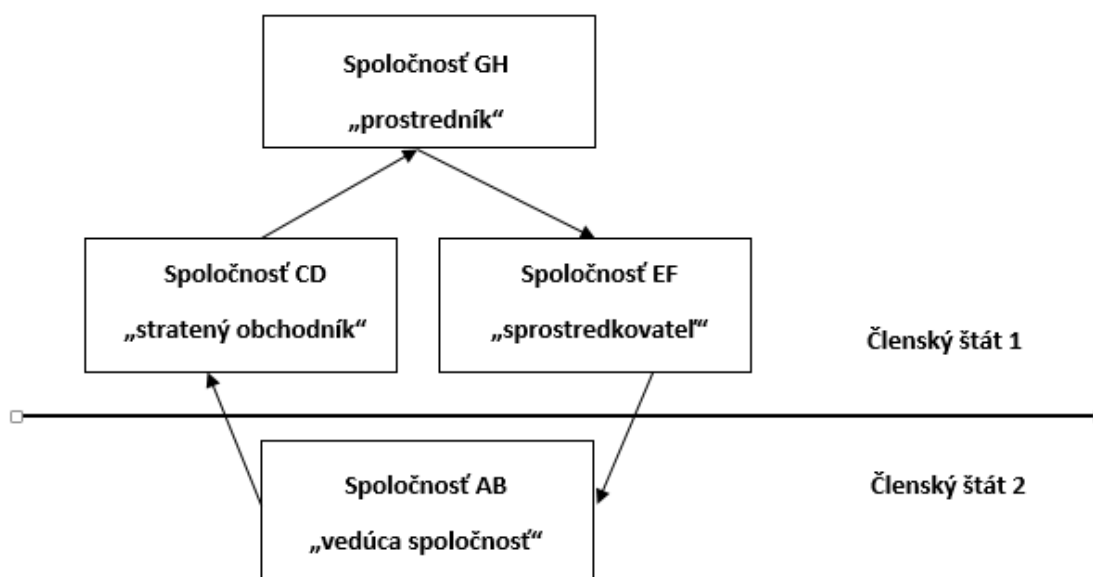

Obr. 5 Graf medzery DPH 2007-2013 v České republice (v mld. Kč)
Zdroj: Nejvyšší kontrolní úřad ČR, 2015.

4.1 Příklad karuselového podvodu

Pre lepšie vysvetlenie mechanizmu karuselových obchodov sme sa si znázornili schému. Naša schéma obsahuje štyri fiktívne firmy, ktoré využívajú skutočnosť, že dodanie tovaru do iného členského štátu EU je oslobodené od DPH s nárokom na odpočet podľa § 64 ZDPH. Uvažujeme, že spoločnosť AB predáva elektroniku za 1 milión Kč do iného členského štátu.

- Spoločnosť AB je „vedúca spoločnosť“, teda spoločnosť, ktorá uskutočňuje plnenie v rámci EU
- Spoločnosť CD je „stratený obchodník“ obdrží DPH od spoločnosti GH no neodvedie ju správcovi dane
- Spoločnosť EF je „sprostredkovateľom“ a uplatňuje si nárok na odpočet DPH na vstupe
- Spoločnosť GH je „prostredník“

Obr. 6 Schéma karuselového podvodu fiktívnych firiem (Vlastná práca)

Uvedená schéma znázorňuje priebeh nákupu a predaja tovaru. Karuselový podvod prebieha nasledujúcim spôsobom.

1. Spoločnosť AB, ktorá je vedúcou spoločnosťou uskutočňuje dodanie elektroniky za 1 milión Kč bez DPH do iného členského štátu spoločnosti CD, teda „stratenému obchodníkovi“.
2. Spoločnosť CD obstarala tovar z iného členského štátu EU v hodnote 1 milióna Kč bez DPH, bez toho aby zaplatila daň z pridanej hodnoty. Súčasne tento tovar dodá tretej spoločnosti EF tzv. „sprostredkovateľovi“ za 1,2 milióna Kč bez DPH v rovnakom členskom štáte. Spoločnosť CD by mala odvieť daň vo výške 252 000 Kč, ktorú však správcovi dane nezaplatí a „zmizne“, preto sa nazýva zmiznutým obchodníkom.
3. Sprostredkovateľ, spoločnosť EF, si nárokuje na odpočet dane na vstupe vo veľkosti 252 000 Kč z nakúpeného tovaru od strateného obchodníka (spoločnosti CD). V tejto chvíli dochádza k daňovému úniku, ktorého veľkosť je v tomto prípade vo výške dane z pridanej hodnoty, ktorú zaplatila spoločnosť EF spoločnosti CD, v našom prípade vo výške 252 000 Kč.
4. Ďalším krokom je, že spoločnosť EF uskutoční intrakomunitárne plnenie (dodanie tovaru do iného členského štátu) vedúcej spoločnosti AB. Táto spoločnosť môže opäť uskutočniť plnenie spoločnosti CD a daňový podvod sa opakuje – preto sú tieto typy podvodov nazývané kolotočovými obchodmi.

Predaj tovaru medzi spoločnosťami CD a EF sa veľmi často deje taktiež cez tzv. „prostredníkov“, spoločnosť GH, aby vyšetrovanie podvodu bolo čo najzložitejšie.

Naša schéma na obrázku č. 4 znázorňuje zjednodušený mechanizmus karuseľového podvodu, predpokladáme jednoduchú variantu so 4 účastníkmi obchodu. V praxi samozrejme býva vyšetrovanie daňového podvodu tohoto typu veľmi zložité, pretože predaj tovaru sa uskutočňuje medzi niekoľkými spoločnosťami vo viacerých členských štátoch.

Komisia už v roku 2006 v oznamení o nevyhnutnosti rozvíjať stratégiu s cieľom zlepšiť boj proti daňovým únikom upozorňuje na rizika spojené s kolotočovými podvodmi. Niektoré členské štáty obhajujú rozšírenie využitia mechanizmu prenesenej daňovej povinnosti u interných operácií členských štátov. (eurlex.europa.eu, 2006)

Systém boja proti daňovým únikom v oblasti DPH sa zdokonaľuje vydaním smernice Rady 2008/117/ES zo dňa 16. decembra 2008, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, za účelom boja proti daňovým únikom spojeným s plnením vo vnútri Spoločenstva. Smernica 2008/117/ES uvádza, že jednou z príčin daňových únikov sú nedostatky systému DPH vo vnútri Spoločenstva, a najmä systému výmeny informácií o dodaní tovaru v rámci Spoločenstva, ktorý je stanovený smernicou 2006/112/ES, preto bolo nutné túto smernicu zmeniť. K ďalšej zmene smernice 2006/112/ES dochádza 25. júna 2009, kedy Rada EU vydala smernicu 2009/69/ES, ktorá mení smernicu o spoločnom systéme DPH, pokiaľ ide o daňové úniky s dovozom. Podľa smernice z roku 2009 je dovoz tovaru oslobodený od dane z pridanej hodnoty, pokiaľ po ňom nasleduje dodanie alebo premiestnenie tohto tovaru osobe povinnej k dani do iného členského štátu s účinnosťou od 1. januára 2011.

Následne 16. marca 2010 bola vydaná nová smernica Rady 2010/23/EU, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, pokiaľ sa jedná o voliteľné a dočasné používanie mechanizmu prenesenej daňovej povinnosti vo vzťahu k poskytnutiu niektorých služieb s vysokým rizikom podvodu. Táto smernica umožnila zaviesť štátom režim prenesenej daňovej povinnosti aj u tzv. emisných povoleniek (smernica 2003/87/ES čl. 3). Do tejto doby bol režim prenesenej daňovej povinnosti podľa smernice 2006/112/ES zavedený len u niektorých služieb akými je napríklad stavebníctvo a u dodania odpadového materiálu.

Vzhľadom k smerniciam a nariadeniam Rady EU, ktoré umožňujú členským štátom využiť opatrenia proti daňovým únikom (prenesenú daňovú povinnosť) bola v roku 2011 zverejnená novela zákona č. 47/2011 Sb., ktorý mení zákon č. 235/2004 Sb., o dani z pridanej hodnoty, v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1. 4. 2011. Jednalo sa o prevedenie článku 199 smernice o DPH z roku 2006, ktorá umožňuje členským štátom stanoviť, že u daných plnení je osobou povinnou priznať a zaplatiť daň odberateľ. Po účinnosti tejto novely bol využívaný režim prenesenej daňovej povinnosti aj v ČR, ktorého úprava bola obsiahnutá v § 92a - § 92e ZDPH. Doteraz sa vzťahoval na dodanie zlata a od apríla 2011 aj na dodanie tovaru uvedeného v prílohe č. 5 (odpady, šrot atď.) a prevod povoleniek

na emisie skleníkových plynov. Od 1. 1. 2012 platí v ČR aj pre oblasť stavebných a montážnych prác.

Vláda ČR sa rozhodla implementovať do českého zákona o DPH nové režimy prenesenej daňovej povinnosti na určité druhy tovaru a služieb z dôvodu boja proti daňovým únikom. Od 1. 4. 2015 sa rozšíril režim „reverse charge“ na obilniny, kovy, mobilné telefóny, integrované obvody, prenosné zariadenia na spracovanie dát a videoherné konzoly. Režim prenesenej daňovej povinnosti sa u nich použije len v prípade že ich hodnota (základ dane) prekročí limit 100 000 Kč. (fucik.cz, 2015)

Návrh riešenia

Jedným z účinných nástrojov v boji proti karuselovým podvodom, sa javí zavedenie kontrolných výkazov k daňovým priznaniam o DPH, ktoré používa daňová správa na Slovensku. Jedná sa o zoznam faktúr, či už na vstupe, ale i výstupe spoločnosti, ktoré sú zahrnuté v daňovom priznaní k DPH. Daňové úrady sú tak schopné softvérovo preveriť reťazenie firiem a ich plnenie si daňových povinností voči štátu, prípadne určiť podozrivé firmy z neodvádzania DPH. Samozrejme, že sa jedná len o možnosť predbežného určenia takejto spoločnosti, ktorú je však nutné podrobiť daňovej kontrole, a až tak rozhodnúť o jej zákonnej alebo nezákonnej činnosti. Z toho vyplýva, že je to len pomocný nástroj, ktorý nemá okamžitú účinnosť. Napriek tomu sa darí od jej zavedenia daňové úniky na DPH v SR znižovať.

Sťaženie podmienok takýmto podvodom, predstavuje aj obmedzenie úhrady faktúr v hotovosti, ktoré je na Slovensku nastavené na maximálnu hotovosť 5.000,- EUR. Toto obmedzenie sťažuje aj možnosti fiktívnych obchodov. V Českej republike je v súčasnosti nastavený limit na 250 000 Kč.

Ďalšou z možností zlepšenia boja s daňovými únikami v oblasti DPH, by mohla byť úprava zákona v tom zmysle, aby sa DPH zúčtovala až zo zaplatených faktúr, či už na vstupe, alebo výstupe zo spoločnosti, ale bolo by nutné brať ohľad aj na odvody. Toto opatrenie však podľa všetkého žiadna krajina nemá odvahu realizovať, pretože by v danom časovom úseku došlo prechodne k dosť výraznému zníženiu príjmov do štátneho rozpočtu.

Podľa môjho názoru by mohlo pomôcť aj uplatňovanie DPH aj pri dovozoch a vývozočoch v rámci EÚ, s tým, že vzájomné zúčtovanie by bolo až na úrovni jednotlivých štátov a medzi ministerstvami financií. Bolo by to zrejme náročné, ale určite by to obmedzilo možnosti špekulácií s vývozmami a dovozmi, medzi jednotlivými firmami, ako je tomu v súčasnosti.

Boj proti karuselovým podvodom s DPH je veľmi ťažký a komplikovaný, pretože v reťazci firiem sa vlastne všetky spoločnosti javia v zmysle zákonov o DPH ako seriózne a plniace si záväzky. Problémová býva len jedna z nich, čo treba dokázať kontrolnou činnosťou, čo býva časovo veľmi náročné. Pomohlo by preto zjednodušenie dokazovania týchto prípadov pri daňovom ale i súdnom konaní.

Určitou možnosťou boja proti daňovým únikom, by mohla byť aj úprava legislatívy pri vzniku spoločnosti, ktorá by obmedzila možnosti zakladania osobám nespôsobilým podnikania, pretože sa vie, že organizátori týchto podvodov často používajú pri vzniku spoločnosti, určenej na nedovolené operácie, tzv. nastrčené oso-

by, biele kone, bezdomovcov, cudzích štátných príslušníkov, apod. Je to sice opäť komplikovaná možnosť, pretože by mala obmedzujúci vplyv na slobodu podnikania, ale keďže sa preukázateľne v bežnom podnikateľskom prostredí využíva, tak aj určité protiopatrenia, by mohli byť akceptovateľné. Tieto opatrenia by sa mohli zamerať aj na sťaženie vzniku tzv. schránkových firiem, ktoré s týmto problémom úzko súvisia.

V rámci prevencie výskytu daňových únikov by mohlo pomôcť aj sprísnenie trestných sankcií za takéto konanie. Taktiež zrýchlenie súdneho konania a zavedenie aj zjednodušeného konania v prospech prepadnutia, nekalým spôsobom získaného majetku a obohatenia. Pravdou je, že keďže sa jedná o možnosť získať veľmi vysoké sumy a v pomerne krátkom čase, mnohí ľudia sa rozhodnú toto riziko podstúpiť, aj za cenu prípadného trestného a súdneho stíhania.

Taktiež v boji proti daňovým únikom by mohlo pomôcť z dlhodobého hľadiska, vytváranie iného celospoločenského názoru na takéto konanie, pretože dnes je v značnej časti spoločnosti podvod voči štátu, tolerovaný. Nie všetci ľudia si uvedomujú, že pri takejto činnosti sú vlastne okradnutí aj oni. Výpadky spoločenských zdrojov vo všeobecnosti sa musia dopĺňať z iných príjmov, a tieto vzájomné súvislosti nie sú v našich krajinách zatiaľ u obyvateľstva zakotvené, tak ako by bolo žiaduce a potrebné. Zmena myslenia a postojov ľudí je veľmi dlhodobý cieľ, ale práve preto by bolo potrebné naň klásť mimoriadny dôraz a považovať ho za veľmi dôležitý aspekt vývoja spoločnosti ako takej.

4.2 Príklad fingovaných dodávok medzi členskými štátmi EÚ

U týchto daňových podvodov sa vlastne využíva opäť možnosť špekulácie v súvislosti s prechodom tovaru cez hranice a s tým súvisiacim režimom vratky DPH, len s tým rozdielom, že vlastne v prevažnej miere aj obchodovaný tovar v podstate neexistuje, alebo predstavuje len zanedbateľný objem, a prebieha vlastne len fakturačne. Často za premrštené ceny a množstvá, aby bol rozdiel medzi vstupom a výstupom, čo najväčší. Vďaka tomu je možné ho ľahšie objektívne identifikovať a odhaliť, keďže podrobná kontrola zo strany daňového úradu, by mala byť tohoto schopná. Na takéto obchody sa najčastejšie používajú produkty ktoré nie sú významné z pohľadu objemov alebo váhy, aby nebolo nutné do reťazca miešať prepravné a skladovacie firmy, čím by sa proces značne komplikoval. Bolo by nutné do neho zapájať väčší počet účastníkov a tým aj podielníkov na zisku. Je reálny predpoklad, že z dôvodu neexistencie reálneho použiteľného produktu, neprebiehajú v týchto prípadoch ani vlastne žiadne reálne platby za takýto tovar, alebo sú len fingované. Dokonca prijímateľ tohoto tovaru v druhej krajine môže byť len vymyslený, jednoducho neexistujúci. Ale môže byť aj serióznou firmou, ktorá o dodávkách a prebratí takého tovaru ani nemusí vedieť. Toto sú ale len logické predpoklady, v realite sa môžu aj líšiť a správanie týchto podvodníkov môže byť aj sofistikovanejšie. Ale v ďalšom budem z týchto predpokladov vychádzať. Všetky tieto vyššie uvedené aspekty sú pri podrobnej daňovej kontrole postrehnuteľné, a

preto sa tieto podvody vyznačujú vo väčšine prípadov aj snahou o ovplyvňovanie pracovníkov príslušnej daňovej správy, či už kontrolných alebo riadiacich. Snahou je dosiahnuť vyplatenie vratky dane z pridanej hodnoty, aj za cenu poskytnutia časti takto vytvoreného zisku, týmto zúčastneným pracovníkom. Totižto, aby táto akcia bola finančne zaujímavá, musí byť vykonávaná dlhodobo v menších, nenápadných objemoch, alebo príležitostne vo veľkom objeme, s tým, že je dohodnuté schválenie tohoto obchodu v daňovom priznaní o DPH, a aj vyplatenie vratky dane. V tomto prípade totiž o vratku dane žiada konkrétna exportná firma, ktorá musí byť daňovému úradu známa, alebo je nová a vtedy by bolo logické, podrobiť ju pred vyplatením vratky, príslušnej daňovej kontrole.

Návrh riešenia

V podstate aj proti tomuto druhu daňových podvodov je možné bojovať v princípe téměř totožne ako proti karuselovým podvodom, len s odlišnou mierou účinnosti jednotlivých návrhov.

Najúčinnjším nástrojom je vykonanie objektívnej daňovej kontroly pred vyplatením vratky dane, ktorá by mala preukázať jednoznačne jej opodstatnenosť. Toto opatrenie však, ako bolo už spomenuté vyššie, sa pokúšajú podvodné daňové subjekty obísť, ovplyvňovaním príslušných zainteresovaných kontrolných daňových pracovníkov. Preto sa naviac javí potreba zaviesť u pracovníkov daňových úradov sledovanie a kontrolu ich majetkových pomerov, čo by nemal byť legislatívny problém. Na druhej strane sú všetky takéto snahy v spoločnosti dosť nepopulárne a sú považované za diskriminačné, a tak končia, ak sa v niektorej oblasti zavedú, väčšinou ako neefektívne a len s minimálnou účinnosťou.

Taktiež obmedzenie výšky hotovostných úhrad môže tieto podvody výrazne sťažiť. Rovnako ako vykazovanie a zúčtovanie DPH so štátom, až zo zaplatených faktúr.

K zvýšeniu účinnosti boja proti týmto druhom podvodov môžu prispieť aj ostatné návrhy z predchádzajúcej časti mojej práce, ktoré však už nebudem opakovať.

4.3 Príklad nesprávneho zaradenia tovaru do daňovej sadzby

K dnešnému dňu máme v Českej republike tri daňové sadzby. Prvou je základná sadzba, ktorej výška činí 21 % a vzťahuje sa na všetky druhy tovarov, pokiaľ niesú uvedené v prílohe č. 3 alebo 3a ZDPH, a služieb okrem tých, ktoré sú uvedené v prílohe č. 2. Ďalšou zo sadziieb je prvá znížená sadzba. Je stanovená na 15 % a uplatňuje sa u tovarov uvedených v prílohe č. 3, tepla a chladu a taktiež u služieb uvedených v prílohe č. 2 (napr. oprava zdravotníckych prostriedkov) a dovozu umeleckých diel, zberateľských predmetov a starožitností uvedených v prílohe č. 4. Poslednou sadzbou je druhá znížená vo výške 10 % a tá sa uplatňuje u tovaru uvedeného v prílohe č. 3a, ktorým sú napríklad mlynárenské výrobky, potraviny pre malé deti atď.

Na nasledujúcom modelovom príklade si ukážeme ako dochádza k daňovému úniku vplyvom nesprávneho zaradenia tovaru alebo služieb do daňovej sadzby. V tomto príklade firma AB s. r. o., nakupuje zdravotnícke prostriedky v hodnote 1 milióna Kč bez DPH.

1. Firma AB s. r. o., nakúpila zdravotnícke prostriedky v cene 1 milión Kč bez DPH. Tieto prostriedky niesú zaradené do prílohy č. 3 preto sú zdaňované 21 % základnou daňovou sadzbou, teda DPH činí 210 000 Kč.
2. Spoločnosť AB buď z dôvodu nepozornosti, nepochopenia zákona o dani z pridanej hodnoty alebo úmyselne zaradí tento tovaru do prvej zníženej sadzby, ktorej výška je 15 %.
3. Tovar bude teda zdanený nie základnou sadzbou 21 %, ale prvou zníženou sadzbou dane 15 %. DPH, ktorú spoločnosť odvedie v tomto prípade bude predstavovať čiastku 150 000 Kč a dochádza k daňovému úniku.
4. Veľkosť daňového úniku vypočítame ako rozdiel daňovej povinnosti, ktorú by mala spoločnosť v skutočnosti odvieť a daňovej povinnosti, ktorú firma reálne odvieďla pri zaradení tovaru do rozdielnej sadzby dane. V našom prípade bude veľkosť daňového úniku rovná rozdielu čiastiek 210 000 a 150 000. To znamená, že spoločnosť AB s. r. o., sa dopustila daňového úniku vo výške 60 000 Kč.

Návrh riešenia

Podľa môjho názoru jedno z vhodných riešení daňového úniku s rozdielnými daňovými sadzbami by bolo v budúcnosti zaviesť jednotnú sadzbu DPH. To by znamenalo, že všetok tovar a služby by boli zdaňované rovnakou základnou sadzbou tým pádom by sa priestor pre tento typ daňového úniku úplne vytratil.

4.4 Príklad fiktívneho vystavovania faktúr

Fiktívne vystavovanie faktúr sa využíva najčastejšie pri snahe dosiahnúť minimalizáciu zisku spoločnosti alebo živnosti, teda na zvýšenie nákladov daného subjektu za príslušné zúčtovacie obdobie. Z tohoto nepriamo vyplýva, že toto konanie sa vyskytuje najčastejšie u menších spoločností a najmä živnostníkov, kde aj menší počet takýchto faktúr, alebo len jedna, môže priniesť očakávaný efekt. V podnikateľskom prostredí sa pohybujú s takouto ponukou viaceré subjekty, ktoré podobné služby ponúkajú. Samozrejme, že vystavené faktúry zostávajú u dodávateľa mimo účtovníctva. Títo sa spoliehajú, že pri ich bežnej daňovej kontrole na takéto prípady sa vlastne nedá prísť. Musela by byť vyvolaná konkrétnym kontrolným nálezom u odberateľa, a s podozrením na jej opodstatnenosť. Toto sa však deje veľmi zriedkavo a len vo výnimočných prípadoch.

Návrh riešenia

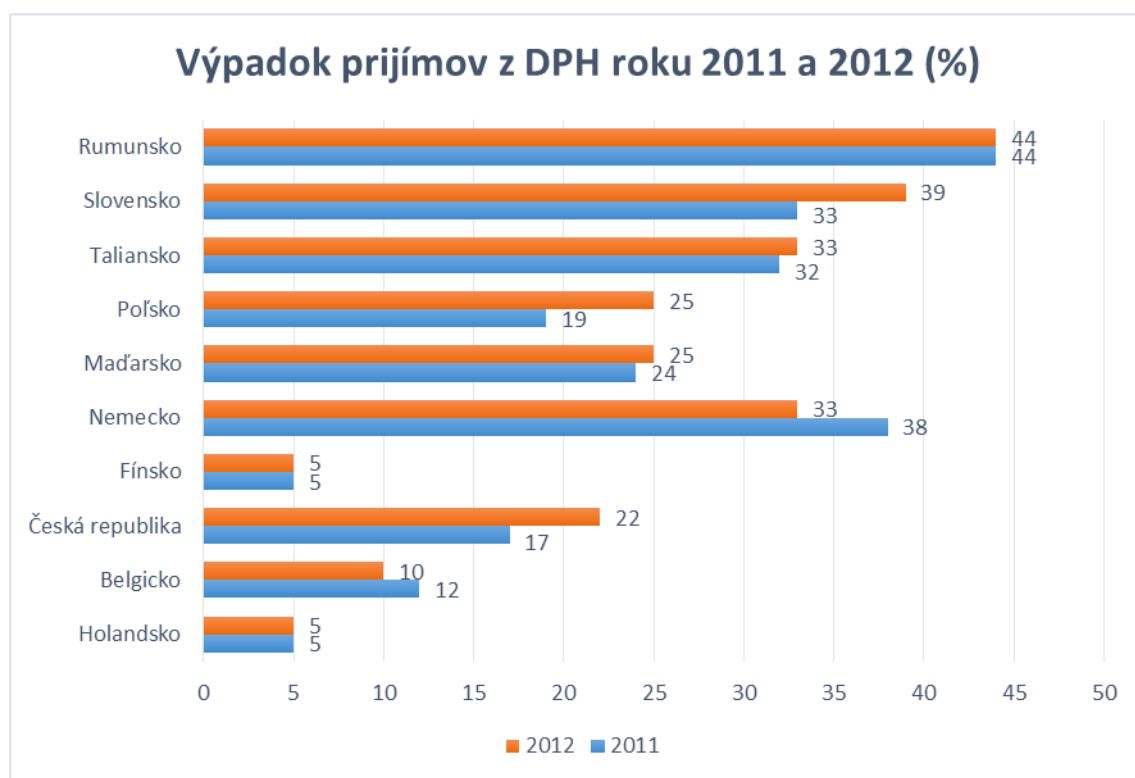
Najúčinnejší spôsob boja proti tejto protizákonnej činnosti je presadzovanie čo najnižších daňových odvodov zo zisku spoločnosti a živnostníkov, tak aby sa im takáto snaha po znižovaní zisku, zdala v podstate zbytočná. Samozrejme, že sa to týka aj prípadných ďalších platieb štátu, ktoré na zisk nadväzujú, teda odvody do sociálnej poisťovne, zdravotné odvody a pod.

S týmto problémom opäť súvisí aj spoločenská atmosféra, kde by nemal prevládať názor, že neplatiť štátu, čo si cez daňové zákony nárokuje, je správne, pretože tieto prostriedky nedokáže využívať efektívne a žiadúco v prospech rozvoja spoločnosti. V tomto duchu žiaľ rozmýšľa, a minimálne pre seba si zdôvodňuje takéto konanie, veľká časť podnikateľov a živnostníkov. Bolo by žiadúce postupne meniť zmýšľanie ľudí smerom k určitej hrdosti na dosahované výsledky nimi riadených spoločnosti a firiem, prípadne aj živností, ktoré sa prejavuje dosahovaním zisku. Ľudia si musia uvedomovať, že ziskovosť firmy zvyšuje jej hodnotu v podnikateľskom prostredí, znamená aj úspech v podnikaní jako takom, jednoducho je pozitívnym výsledkom a ocenením každého, kto sa do tohoto procesu zapojí.

Účinným nástrojom na kontrolu vystavovania fiktívnych faktúr môže byť aj tzv. kontrolný výkaz k DPH, zavedený na Slovensku, pretože je schopný kontrolovať fakturačné toky medzi firmami. Mal by byť schopný odhaliť prerušené väzby medzi dodávateľom a odberateľom, pokiaľ k nemu z titulu fiktívnej faktúry, dôjde.

4.5 Boj EÚ proti daňovým únikom

V roku 2014 na základe štúdie o výpadkoch príjmov z DPH Európska Komisia uverejnila odhady straty príjmov vo výške 177 miliárd EUR a to v dôsledku nedodržania predpisov alebo nezabezpečenia výberu daní v roku 2012. Táto suma zodpovedá 16 % celkových očakávaných príjmov z DPH za 26 členských štátov. Na obrázku č. 6 môžeme vidieť graf vývoja výpadkov príjmov z DPH v jednotlivých členských štátoch EÚ za rok 2011 a 2012. V roku 2012 boli najnižšie výpadky z DPH zaznamenané v Holandsku (5 % z očakávaných príjmov) a vo Fínsku (5 %). Naopak k najväčším výpadkom došlo v Rumunsku (44 % z očakávaných príjmov z DPH), na Slovensku (až 39 %) a v Taliansku (33 %). V Českej republike a zvýšil podiel výpadkov z DPH na celkových príjmoch o 5 %. V roku 2012 je vo výške 22 %, čo je v porovnaní so Slovenskom, len približne pätina príjmov, kde výpadok príjmov je takmer na úrovni 39 %.

Obr. 7 Graf výpadku príjmov členských štátov EÚ za rok 2011-2012 (Vlastné spracovanie)

Zdroj: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1187_sk.htm, 2014.

DPH predstavuje jeden z hlavných zdrojov daňových príjmov vlád. Ročne predstavuje viac ako 700 miliárd EUR v krajinách EÚ. Podľa odhadov v roku 2011 zostalo nezaplatených okolo 193 miliárd EUR v príjmoch z DPH a to v dôsledku podvodov a daňových únikov. Ako súčasť intenzívnejšieho boja proti daňovým únikom plánuje EÚ posilniť spoluprácu so susednými krajinami v oblasti DPH. Táto spolupráca by mala viesť k obmedzeniu hospodárskych škôd daňových únikov a zároveň k vytvoreniu účinnejších nástrojov na boj proti daňovým podvodom. Komisia navrhuje otvorenie formálnych rokovaní s Ruskom a Nórskom o zlepšení administratívnej spolupráce v oblasti DPH. Predbežné rozhovory sa uskutočnili aj v Turecku, Kanade a Číne. Predložené opatrenia zahŕňajú podporu vnútroštátnych daňových orgánov v tom, aby si vymieňali viac údajov o aktivitách daňových poplatníkov vrátane prístupu do databáz. Takáto spolupráca existuje medzi krajinami EÚ, no chýba medzi EÚ a jej najväčšími obchodnými partnermi. Dohody, ktoré sa navrhujú s Ruskom a Nórskom by zlepšili odhaľovanie a boj proti podvodom v oblasti DPH a zároveň by obmedzili finančné stráty pre štátne rozpočty, ktoré predstavujú dodatočné daňové zaťaženie poctivých daňových poplatníkov až do výšky niekoľkých miliárd EUR ročne. (ec.europa.eu, 2014)

Dňa 6. decembra 2011 v Bruseli Komisia prijala oznámenie o budúcnosti DPH, nakoľko bol systém DPH v EÚ zriadený pred 40 rokmi a v súčasnej situácii už ne-

zodpovedá nášmu hospodárstvu založenému na technológiach a službách. Formu nového systému DPH určujú tri hlavné ciele.

Prvým cieľom je vytvoriť jednoduchší, transparentnejší systém DPH, ktorý by odľahčil podniky od značnej administratívy a podporil by rozvoj cezhraničného obchodu, čo by malo pozitívny vplyv na rast. Opatreniami, ktoré by mali zostaviť priaznivejší systém DPH pre podniky sú rozšírenie koncepcie jednotného kontaktného miesta pre cezhraničné transakcie, normalizácia daňového priznania k DPH a poskytnutie jednoznačných a ľahko sotupných o všetkých vnútroštatných režimoch DPH prostredníctvom webového portálu.

V druhom prípade je treba systém DPH zefektívniť tak, aby podporoval úsilie členských štátov o stabilizovanie fiškálnej oblasti a udržateľný hospodársky rast. Rozšírenie základu dane a obmedzenie uplatňovania znížených sadziieb by mohlo viesť k novým príjmom pre členské štáty. Komisia v rámci preskúmania fiškálnych politík členských štátov v súvislosti s európskym semestrom (MEMO/11/11) vykoná aj analýzu spôsobu, akým využívajú znížené sadzby a výnimky.

Po tretie je potrebné zastaviť obrovské straty, ktoré v súčasnosti vznikajú následkom nevyberania DPH a podvodov. Odhaduje sa, že sa nevyberá približne 12 % celkovej splatnej DPH. (europa.eu, 2011) V roku 2013 Komisia zaviedla ako jeden zo spôsobov boja proti daňovým podvodom tzv. mechanizmus rýchlej reakcie. Toto opatrenie má pomôcť členským štátom EÚ prijať okamžité opatrenia v prípade náhleho a masívneho podvodu u DPH. Je to mechanizmus, na základe ktorého členský štát do jedného mesiaca po odsúhlasení Európskou komisiou môže zaviesť prenesenie povinnosti zaplatiť daň na kupujúceho pri podvodných transakciách. (podnikam.webnoviny.sk, 2013) V českom zákone o DPH je od roku 2015 mechanizmus rýchlej reakcie definovaný v § 92g odst. 1 a 2.

Podvody v súvislosti s rozpočtom EÚ, korupciu a závažné porušenia pravidiel v rámci európskych inštitúcií vyšetroje európsky úrad pre boj proti podvodom OLAF (Office de Lutte Anti-Fraude). Česká republika spolupracuje s týmto úradom, ale ich spolupráca nie je veľmi intenzívna. OLAF bol založený v roku 1999 a od tohto roku vyšetroval 3500 prípadov z toho 335 jedincov obdržalo tresty odňatia slobody v celkovej výške 900 rokov. Viac ako 1,1 bilióna eur bolo vrátených späť EÚ, to činí priemerne 100 miliónov ročne. Z rozpočtu Európskej únie sa financuje celý rad programov a projektov, ktorých cieľom je zlepšiť život občanov členských štátov a tretích krajín. Protiprávne vynaloženie prostriedkov EÚ alebo nezaplatenie daní, ciel a poplatkov, z ktorých sa financuje rozpočet Únie, priamo poškodzuje európskych občanov a ohrozuje celý projekt európskej integrácie. Úrad OLAF má nezávislé postavenie, pokiaľ ide o jeho vyšetrovacie právomoci, no je aj súčasťou Európskej komisie a patrí do portfólia podpredsedníčky Komisie zodpovednej za rozpočet a ľudské zdroje.

Misia Európskeho úradu pre boj proti podvodom sa opiera o tri piliere:

- ochrana finančných záujmov Európskej únie vyšetrovaním podvodov, korupcie a akýchkoľvek iných protiprávných konaní,

- odhaľovanie a vyšetrowanie závažných skutočností týkajúcich sa výkonu služobných povinností členov a zamestnancov inštitúcií a orgánov EÚ, ktoré by mohli viesť k disciplinárnemu alebo trestnému konaniu,
- poskytovanie podpory pre inštitúcie EÚ pri rozvoji a implementácii politík a právnych predpisov zameraných na boj proti podvodom.

Efektívnym plnením svojho poslania prispieva úrad OLAF k snahám inštitúcií EÚ o zabezpečenie čo najlepšieho využitia peňazí daňových poplatníkov. (ec.europa.eu)

5 Záver

Moja bakalárska práca sa zaoberala problematikou najčastejšie sa vyskytujúcich daňových únikov u nepriamych daní, predovšetkým u dane z pridanej hodnoty, s ktorými bojuje Česká republika. Úvod teoretickej časti je venovaný charakteristike daňového systému Českej republiky, základných pojmov z oblasti daní a popisu princípu dane z pridanej hodnoty. V závere tejto kapitoly sú vysvetlené mechanizmy fungovania konkrétnych daňových únikov. V poslednej podkapitole sú uvedené druhy opatrení proti daňovým únikom, ktoré sú využívané Českou republikou k zníženiu ich výskytu akými sú prenesená daňová povinnosť, daňová Kobra a § 106a – nespoľahlivý platiteľ. Táto časť obsahuje aj niekoľko informácií, ktoré sú pre lepšiu zrozumiteľnosť spracované v tabuľkách napr. tabuľku minimalizácie daňovej povinnosti, v ktorej je uvedený rozdiel medzi legálnou a nelegálnou minimalizáciou. V podkapitole daň z pridanej hodnoty pri spracovaní základných pojmov sme použili tabuľku historického vývoja daňových sadzieb v rokoch 1993 - 2014. V úvodnej časti kapitoly sme využili napr. graf príjmov štátneho rozpočtu ČR a tabuľku očakavaného vývoja príjmov štátneho rozpočtu v rokoch 2014 až 2016. Pre spracovanie tejto časti bakalárskej práce bolo nutné preštudovať si odbornú literatúru a taktiež internetové zdroje.

Ďalšou kapitolou sú modelové príklady jednotlivých daňových únikov. V tejto kapitole sú vysvetlené konkrétne mechanizmy daňových únikov na zjednodušených príkladoch fiktívnych firiem, pre lepšie pochopenie princíпов ich fungovania. Ku každému typu daňového úniku sú samozrejme navrhnuté opatrenia, ktoré by mali viesť k jeho zamedzeniu poprípade aspoň k zníženiu pravdepodobnosti ich vzniku. Táto kapitola taktiež obsahuje informácie spracované do tabuliek a grafov. Napríklad v tabuľke je spracovaný vývoj inkasa DPH v rokoch 2010-2014. Grafy sú využité pre znázornenie vývoja medzery DPH v rokoch 2007-2013 a pre porovnanie výpadkov príjmov jednotlivých štátov EÚ za rok 2011 a 2012.

Podľa môjho názoru boj proti daňovým únikom je veľmi náročný a komplikovaný. Bojuje proti nim mnoho štátov a celá Európska únia sa snaží nájsť riešenia k obmedzeniu ich vzniku. Veľký podiel na daňových únikoch majú tzv. kolotočové (karuselové) obchody. Ich mechanizmus sa neustále zdokonaľuje preto je čím ďalej ťažšie nájsť vhodné riešenia k ich minimalizácií. Obchodníci v tomto prípade využívajú § 64, v ktorom je uvedené, že dodanie tovaru do iného členského štátu je oslobodené od DPH s nárokom na odpočet. V modelových príkladoch je uvedená zjednodušená schéma priebehu tohto obchodu. V skutočnosti tieto distribučné reťazce bývajú o mnoho zložitejšie, kedy pri distribúcií tovar prekračuje hranice viacerých členských štátov EÚ. Pri tomto procese dochádza k vytrateniu platiteľa dane a tým dochádza k daňovému úniku. Problémova býva len jedna z firiem a dokázať to pri kontrole býva zvyčajne časovo náročné. Druhým z modelových príkladov, ktorý som uviedla v mojej práci sú fingované dodávky tovaru alebo služieb. Taktiež ide o využívanie prechodu tovaru cez hranice a následného odpočtu dane. V mnohých prípadoch však tovar vôbec neexistuje alebo predstavuje len zanedbateľný objem a proces prechodu cez hranice prebieha

len fakturačne. Ceny tohto tovaru bývajú prehnané, aby rozdiel medzi vstupom a výstupom bol čo najväčší. Tretím príkladom je zaradenie tovaru do nesprávnej sadzby dane. Ide o proces, pri ktorom dochádza k podradeniu tovaru do nižšej daňovej sadzby. Tento typ podvodov nie je až tak finančne objemný. Posledným príkladom daňového podvodu je fiktívne vystavovanie faktúr. Cieľom firiem je zvyšovať DPH na výstupe, aby si mohli uplatniť čo najvyšší odpočet dane. Väčšinou osoba, ktorá vydáva fiktívne faktúry je nastrčenou osobou a jej jedinou úlohou je byť zapísaný v obchodnom registri, aby mohla tieto faktúry vystavovať.

Ako je uvedené v praktickej časti daňovým podvodom sa snaží Česká republika zabrániť rôznymi spôsobmi. Napríklad využitím možnosti, ktorú jej ponúka smernica Rady o DPH, teda implementovaním nových režimov prenesenej daňovej povinnosti do českého zákona. Od roku 2014 je jedným z úspešných opatrení proti daňovým únikom je spolupráca Polície ČR, Finančnej a Colnej správy tzv. daňová Kobra. Ďalším z nástrojov, ktoré využíva ČR k obmedzeniu podvodov je § 109 o ručení príjemcu zdaniteľného plnenia uvádza, že ak je v okamihu prijatia úplaty alebo uskutočnenia zdaniteľného plnenia zverejnená skutočnosť o poskytovateľovi, že je nespôľahlivý platiteľ podľa § 106a, tak za nezaplatenú daň ručí príjemca zdaniteľného plnenia. Myslím si, že v tomto prípade sa štát snaží zbaviť zodpovednosti a prenáša ju na príjemcu zdaniteľného plnenia. Podľa môjho názoru by mohlo pomôcť aj zriadenie medzinárodnej inštitúcie, ktorá by mala charakter INTERPOLU. Išlo by o spoluprácu polície, colnej a finančnej správy jednotlivých štátov a ich cieľom by bolo zabrániť daňovým únikom. Určite by pomohlo aj zintenzívniť spoluprácu s Európskym úradom pre boj proti podvodom OLAF, ktorý ma za úlohu predovšetkým administratívne vyšetrowanie k zaisteniu ochrany finančných záujmov EÚ. Taktiež jedným z nástrojov boja proti podvodom je pravidelnejšie využívanie § 103 tzv. zaistenia úhrady na nesplattnú alebo doposiaľ nestanovenú daň. Jedná sa o proces, pri ktorom ak by hrozilo nebezpečenstvo omeškania je zaist'ovací príkaz účinný a vykonateľný v okamihu jeho vydania.

6 Literatúra

Zoznam literatúry

- BONĚK, VÁCLAV. *Lexikon - daňové pojmy*. Vyd. 1. Ostrava: Sagit, 2001, 626 s. ISBN 80-720-8265-5.
- DAVID, PETR. *Zdaňování a spotřeba cigaret*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010, 207 s. ISBN 978-80-7204-711-6.
- DRÁBOVÁ, MILENA, OLGA HOLUBOVÁ A MILAN TOMÍČEK. *Zákon o dani z přidané hodnoty: komentár*. Vyd. 5., aktualiz. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 841 s. ISBN 978-80-7478-038-7.
- FOJTÍKOVÁ, JARMILA. *Daňový systém*. Vyd. 2., preprac. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 137 s. Distanční studijní opora. ISBN 978-802-1046-870.
- LÉNÁRTOVÁ, GIZELA. *Daňové systémy*. Vyd. 1. Bratislava: Ekonom, 1999, 224 s. ISBN 80-225-0997-3.
- MARKOVÁ, HANA. *Daňové zákony: úplná znění platná k 1.1. 2015*. Praha: Grada, 2015, 272 s. ISBN 978-80-247-3206-0.
- MARTINEZ, JEAN-CLAUDE. *Daňový únik*. Vyd. 1. Praha: HZ, 1995, 144 s. ISBN 80-901-9183-5.
- PEKOVÁ, JITKA. *Verejné finance: teorie a praxe v ČR*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 642 s. ISBN 978-80-7357-698-1.
- SCHEINOST, MIROSLAV. *Úmyslné zkrácení daní - analýza vybraných trestných činů a jejich pachatelů: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, 115 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0866-5.
- SCHULTZOVÁ, ANNA, MARCELA RABATINOVÁ A DENISA REPKOVÁ. *Daňovníctvo: Daňová teória a politika I*. Vyd. 1. Bratislava: Iura Edition, 2011, 260 s. ISBN 978-80-8078-407-2.
- STIBŮRKOVÁ, JANA. *Daně a daňové poradenství III.: DPH*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2007, 59 s. ISBN 978-80-7314-124-0
- ŠIROKÝ, JAN. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.
- ZUBÁLOVÁ, ALENA, LUKRÉCIA KOVÁČ GERULOVÁ A MARTIN GEŠKO. *Daňové teórie a ich využitie v praxi: daňová teória a politika II*. Vyd. 2., preprac. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2012, 199 s. ISBN 978-80-8078-487-4.

Zoznam internetových zdrojov

- AZ-DATA.CZ. *Kolotočové (karuselové) podvody* [online]. [cit. 2015-03-28] Dostupné z WWW: <http://www.az-data.cz/slovník/kolotocove-karuselove-podvody>
- BÍLÝ, MILOŠ. *Takový podvod jste ještě neviděli* [online]. 2014. [cit. 2015-03-20] Dostupné z WWW: <http://eportal.parlamentnilisty.cz/Articles/6805-takovy-podvod-jste-jeste-nevideli.aspx>
- DAŇOVÁ, KOBRA. *O daňové Kobre* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.danovakobra.cz/>
- EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE. *Čo robíme* [online]. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_sk.htm
- EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE. *Fraud in figures* [online]. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/fraud-in-figures/index_en.htm
- EURÓPSKA KOMISIA. *Boj proti cezhraničným podvodom v oblasti DPH* [online]. 2014. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/news/economy/140213_sk.htm
- EURÓPSKA KOMISIA. *Budúci systém DPH: v prospech obchodu, v prospech rastu* [online]. 2011. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1508_sk.htm
- EURÓPSKA KOMISIA. *Dane: Štúdia potvrdzuje miliardové straty spôsobené výpadkami príjmov z DPH* [online]. 2014. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z WWW: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1187_sk.htm
- EURÓPSKA KOMISIA. *SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU A EVROPSKÉMU HOSPODÁRSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU o nezbytnosti rozvíjet koordinovanou strategii s cílem zlepšit boj proti daňovým únikům* [online]. 2006. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0254:FIN:CS:PDF>
- EUROSKOP. *Omezení „karuselových“ podvodů s DPH* [online]. 2009. [cit. 2015-03-29] Dostupné z WWW: <https://www.euroskop.cz/8439/14280/clanek/omezeni-karuselovych-podvodu-s-dph/>
- FINANČNÍ SPRÁVA, ČR. *Informace - Boj proti daňovým únikům v oblasti DPH - návrh novely zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty pro rok 2011* [online]. 2010. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/dane/dan-z-pridane-hodnoty/informace-stanoviska-a-sdeleni/ruzne/2010/informace-boj-proti-danovym-unikum-2114>
- FINANČNÍ SPRÁVA, ČR. *Informace k režimu přenesení daňové povinnosti na DPH ve stavebnictví* [online]. 2011. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/prenesení-dan-povinnost-dph-stavebnictvi-3526.html>

- FINANČNÍ, SPRÁVA. *Informace k § 92a zákona o DPH (novela 2011) - Výpis z evidence k režimu prenesení daňové povinnosti* [online]. 2012. [cit. 2015-03-29] Dostupné z WWW: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/dane/dan-z-pridane-hodnoty/informace- stanoviska-a-sdeleni/rezim-prenesen-danove-povinnosti/informace-k-92a-zakona-o-dph-novela-20-620>
- MINISTERSTVO FINANCÍ, ČR. *Uplatňování DPH od 1. dubna 2011* [online]. 2010. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/finance/dane/zmeny-dph-2011-04-01.aspx>
- MINISTERSTVO FINANCÍ, ČR. *Střednědobý výhled státního rozpočtu České republiky na léta 2015 a 2016* [online]. 2013, s. 114. [cit. 2015-02-10] Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2013/vladni-navrh-zakona-o-statnim-rozpoctu-c-15236>
- MINISTERSTVO FINANCÍ, ČR. *Zákon o státním rozpočtu na rok 2014* [online]. 2014, s. 936. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2013/vladni-navrh-zakona-o-statnim-rozpoctu-c-15236>
- NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚRAD, ČR. *Nové instituty v boji proti daňovým únikům lepší výběr DPH neprinesly, ročně stále uniká víc než 100 miliard korun* [online]. 2015. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z WWW: <http://www.nku.cz/cz/media/nove-instituty-v-boji-proti-danovym-unikum-lepsi-vyber-dph-neprinesly--rocne-stale-unika-vic-nez-100-miliard-korun-id7581/>
- NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚRAD, ČR. *Správa daně z přidané hodnoty a dopady legislativních změn na příjmy státního rozpočtu* [online]. 2015. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z WWW: <http://www.nku.cz/assets/media/informace-14-17.pdf>
- ONDROVÁ, ELENA. *Daň z přidané hodnoty v ČR* [online]. 2003. [cit. 2015-05-12] Dostupné z WWW: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/31843-dan-z-pridane-hodnoty-v-cr/>
- PETLACHOVÁ, PETRA. *Finanční správa zprísňuje podmínky pro aplikaci institutu „nespolehlivého plátce“* [online]. 2014. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/pro-media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2014/zpriseni-podminek-nespolehliveho-platce-5373>
- PODNIKAM.CZ. *Pri DPH zavedú mechanizmus rýchlej reakcie* [online]. 2013. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z WWW: <http://www.podnikam.webnoviny.sk/dane-odvody/aktuality/sefovia-financii-nasli-zbran-proti-podvodom/30633>
- RADA, EU. *SMĚRNICE RADY 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty* [online]. 2006. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:0118:cs:PDF>

- RADA, EU. *SMĚRNICE RADY 2008/117/ES o společném systému daně z přidané hodnoty za účelem boje proti daňovým únikům spojeným s plněními uvnitř Společenství* [online]. 2009. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:014:0007:0009:CS:PDF>
- RADA, EU. *SMĚRNICE RADY 2009/69/ES* [online]. 2009. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:175:0012:0013:CS:PDF>
- RADA, EU. *SMĚRNICE RADY 2010/23/EU* [online]. 2010. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:072:0001:0002:CS:PDF>
- REDAKCE, PODNIKATEL.CZ. *Zavedení třetí sazby DPH bude sedmou změnou sazeb DPH za 20 let* [online]. 2014. [cit. 2015-02-23] Dostupné z WWW:<http://www.podnikatel.cz/clanky/zavedeni-treti-sazby-dph-bude-sedmou-zmenou-sazeb-dph-za-20-let/>
- REFERATY.AKTUALITY.SK. *História daní* [online]. 2006. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z WWW: <http://referaty.aktuality.sk/historia-dani/referat-9068>
- SEMERÁD, PAVEL, LUCIE BARTŮŇKOVÁ A MICHAL SEMERÁD. *Karuselové podvody u daně z přidané hodnoty se zaměřením na trh s pohonnými hmotami* [online]. 2013. [cit. 2015-03-28] Dostupné z WWW: http://www.tvp.zcu.cz/cd/2013/PDF_sbornik/60.pdf
- TUŠAN, RADOSLAV. *Odhad únikov spotřebných daní v Slovenskej republike* [online]. 2008. [cit. 2015-03-15] Dostupné z WWW:http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic7/pdf_doc/tusan.pdf
- VANEČKOVÁ, PETRA. *Rozšíření režimu prenesení daňové povinnosti v roce 2015 aneb co nás v tomto roce čeká a nemine* [online]. 2015. [cit. 2015-03-29] Dostupné z WWW: <http://www.fucik.cz/publikace/dane/rozsireni-rezimu-prenesenidanove-povinnosti-v-roce-2015-aneb-co-nas-v-tomto-roce-ceka-a-nemine/>

Periodika

- Prehled změn v daňové oblasti od 1. 1. 2015* [online]. 2015, s. 5. [cit. 2015-02-25] Dostupné z WWW: <http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-novinky/prehled-zmen-v-dph-2015.pdf>

7 Zoznam použitých skratiek

ČR	Česká republika
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EÚ	Európska únia
MFČR	Ministerstvo financií Českej republiky
ZDPH	Zákon o dani z pridanej hodnoty

Prílohy

